

Univerzita Palackého v Olomouci

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových studií

Radka ÚLEHLOVÁ

**Diplomatické cíle a nástroje Číny ve vztahu
k Africkým zemím v období studené války a
dnes**

**Diplomatic objectives and instruments of China in its
relation to the African countries during the Cold War and
on the present**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Lenka Dušková

Olomouc 2010

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Radka ÚLEHLOVÁ**
Osobní číslo: **R07635**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Diplomatické cíle a nástroje Číny ve vztahu k Africkým zemím v období studené války a dnes**
Zadávací katedra: **Katedra rozvojových studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Cíle a metody práce
3. Co je to diplomacie - definice pojmu, obecně její nástroje
4. Dějiny čínské diplomacie
5. Diplomatické vztahy Číny s Africkými zeměmi v období studené války (1949-1989) - co bylo jejím cílem, jaké nástroje zvolila
6. Diplomatické vztahy Číny s Africkými zeměmi v současnosti (1990-2009) - co bylo jejím cílem, jaké nástroje zvolila
7. Diachronní srovnání
8. Závěr

Rozsah grafických prací: dle potřeby
Rozsah pracovní zprávy: 10 - 15 tisíc slov
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

POKŠTEFL, Josef, Dr. Co je diplomacie. 1. vyd. Praha : Svoboda, 1966. 132 s. Abeceda mezinárodních vztahů. Co je diplomacie; sv. 29. KUBEŠOVÁ, Marcela. Vývoj základních ideově politických tendencí v KS Číny. Praha : [s.n.], 1985. 2 sv. (211, 293 s.), složení ústředních orgánů KS Číny počátkem 80. let ; sjezdy a plenární zasedání ÚV KS Číny v letech 1921-1984 . Bulletin Soudobá Čína; sv. 2. BACHRUŠIN, S. V., CHVOSTOV, V. M., JEFIMOV, A. V., KOSMINSKIJ, J. A., NAROČNICKIJ, A. L., POŤOMKIN, V. P., SERGEJEV, V. S., SKAZKIN, S. D., TARLE, J. V. Dějiny diplomacie I. Z rus.orig.přel. Xenie Birulová, Jiřina Kopoldová, Milena Puklová. 2. dopl. přeprac. vyd. Praha : Státní nakladatelství politické literatury, 1961. 768 s. CHVOSTOV, V. M. Dějiny diplomacie II. :Diplomacie v novověku 1871-1914. Z rus.orig.přel. Jiřina Kopoldová, Xenie Mrnková, Zdena Paříková, Jiří Pechar, František Vlček. 2. dopl. přeprac. vyd. Praha : Nakladatelství politické literatury, 1965. 751 s. GONIONSKIJ, S. A., GOROCHOV, I. M., CHVOSTOV, V. M. Dějiny diplomacie III. : Diplomacie v první etapě všeobecné krize kapitalistické soustavy. Z rus.orig.přel. Zdeněk Dvořáček, Jiřina Kopoldová, Hana Malínská, Xenie Mrnková, Ludvík Myška, Zdena Paříková, Josefa Slánská. 2. dopl. přeprac. vyd. Praha : Svoboda, 1967. 842 s.

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Lenka Dušková
Katedra rozvojových studií

Datum zadání bakalářské práce: 4. května 2009
Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2010

L.S.

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 28. ledna 2010

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a veškeré použité zdroje jsem uvedla v seznamu literatury.

V Dolanech dne 4. srpna 2010

.....

Radka Úlehlová

Poděkování:

Děkuji Mgr. Lence Duškové za cenné rady, obětovaný čas a vstřícný přístup při vedení mé bakalářské práce.

Také děkuji mojí mamince, PaedDr. Zdeňce Úlehlové, za korekturu textu a všestrannou podporu.

Obsah

Seznam zkratek.....	8
1. Úvod.....	11
2. Diplomacie.....	13
2. 1. Co je diplomacie.....	13
2. 2. Dělení diplomacie.....	14
2. 3. Ekonomická diplomacie.....	16
2. 4. Environmentální diplomacie.....	16
2. 5. Kulturní diplomacie.....	16
2. 6. Politicko-vojenská diplomacie.....	17
3. Dějiny čínské diplomacie.....	18
4. Diplomatické vztahy Číny s africkými zeměmi v období studené války (1949 – 1989).....	20
4. 1. Institucionální nástroje.....	20
4. 2. Politické nástroje.....	22
4. 3. Ekonomické nástroje.....	23
5. Diplomatické vztahy Číny s africkými zeměmi v současnosti (1990 – 2009).....	25
5. 1. Institucionální nástroje.....	25
5. 2. Strategické nástroje.....	30
5. 3. Kulturní nástroje.....	35
6. Diachronní srovnání.....	38
6. 1. Institucionální nástroje.....	39
6. 2. Politické nástroje.....	39
6. 3. Ekonomické nástroje.....	40
6. 4. Kulturní nástroje.....	41
7. Závěr.....	43

8. Shrnutí	44
9. Summary	46
10. Seznam literatury a zdrojů.....	48

Seznam zkratek

ADF	African Development Forum	Africké rozvojové fórum
AFRICOM	The United States Africa Command	Americké velitelství v Africe
AIDS	Acquired Immune Deficiency Syndrome Virus	Syndrom získané poruchy imunity
APF	Africa Partnership Forum	Fórum afrického partnerství
AU	African Union	Africká unie
CADFund	China-Africa Development Fund	Čínsko-africký rozvojový fond
CNPC	China National Petroleum Corporation	Čínská národní ropná společnost
ČLR	Čínská lidová republika	
FOCAC	Forum on China-Africa Cooperation	Fórum pro čínsko-africkou spolupráci
GNPOC	Greater Nile Petroleum Operating Company	Velká nilská ropná operační společnost
GPRA	Gouvernement Provisoire de la République Algérienne	Provisorní alžírská vláda
G8	Group of Eight	Sdružení osmi nejvyspělejších států světa

HDP	Hrubý domácí produkt	
HIV	Human Immunodeficiency virus	Virus, který může vést k AIDS
HRW	Human Rights Watch	Mezinárodní organizace pro lidská práva
KS Číny	Komunistická strana Číny	
NEPAD	The New Partnership for Africa's Development	Nové partnerství pro africký rozvoj
OAU/OAJ	Organisation for African Unity	Organizace africké jednoty
ODA	Official development assistance	Oficiální rozvojová pomoc
RAND Corporation	Research and Development Corporation	Společnost pro výzkum a rozvoj
SINOPEC	Shanghai Petrochemical Cooperation	Šanghajská petrochemická společnost
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik	
UN/OSN	United Nations	Organizace spojených národů
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development	Konference OSN o obchodu a rozvoji
UNMIS	United Nations Missions in Sudan	Mise OSN v Súdánu

USA	United States of America	Spojené státy americké
WTO	World Trade Organization	Světová obchodní organizace
ZAPU-PF	Zimbabwe African National Union-Patriotic Front	Zimbabwská unie afrických národů-patriotická fronta

1. Úvod

První navázání diplomatických vztahů Číny s africkými zeměmi nalezneme již na počátku 15. století, v důsledku zámořských objevitelských výprav čínských mořeplavců a diplomatů. Ve druhé polovině 18. století byla Čína mocnou feudální říší. Když však na trůn nastoupila Mandžuská dynastie, uplatňující tzv. politiku izolace, začala země upadat a v důsledku následných opiových válek se na dlouhou dobu stala Čína polokolonií, vykořisťovanou světovými mocnostmi. Rozvoj čínsko-afrických vztahů se tak opět dostává do popředí teprve až v roce 1949, po nástupu Mao Ce-tunga do čela Čínské lidové republiky.

První oficiální setkání asijských a afrických zemí se odehrálo na Bandungské konferenci roku 1955. Zde byla přijata všemi zúčastněnými státy tzv. Bandungská deklarace, neboli 10 principů na podporu světového míru a spolupráce a byl tu oficiálně započat vztah Číny a Afriky. Po konferenci se Čína zaměřovala na navazování diplomatických styků s africkými zeměmi a zakládání čínských misí v těchto zemích. Až do roku 1989 bylo hlavním cílem Čínské diplomacie organizování afrických zemí v protisovětském duchu a jejich podpora v boji proti imperialismu, kolonialismu a rasismu. Po roce 1990, kdy se Čína transformuje ve světovou mocnost, doprovázenou rychlým hospodářským rozvojem, dochází i ke změně charakteru čínsko-africké spolupráce. Vzniká fórum, v jehož rámci jsou přijímány akční plány a deklarace pro podporu spolupráce Číny s Afrikou. Problémy zemí a jejich kroky ke společnému rozvoji a prosperitě jsou řešeny na vyšší úrovni.

Cílem mé bakalářské práce je nastínit a následně porovnat, jaké diplomatické nástroje Čína používala ve vztahu k africkým zemím v období od studené války až do současnosti. Práci jsem úmyslně rozdělila do pěti kapitol. Mezi stěžejní kapitoly patří Dějiny čínské diplomacie, ve kterých se dočteme o prvopočátcích diplomacie v Číně, ale především o počátku vztahu Afriky a Číny, který se z důvodu určitých událostí, rozvíjel až v období studené války. Čína v tomto období procházela mnoha změnami vnitřní politiky a od té se odvíjela i diplomacie a spolupráce s Afrikou. Kapitola věnující se čínsko-africkému vztahu po skončení studené války až do současnosti je velmi důležitá, neboť se společně s měnícím se postavením Číny na mezinárodní scéně mění i cíle a nástroje její diplomacie k africkým zemím. V některých oblastech jejich spolupráce byly aktivity prohloubeny, vzniklo však i mnoho nových perspektiv čínsko-africké spolupráce. V poslední kapitole se věnuji celkovému

zhodnocení a porovnání nástrojů a cílů čínsko-africké spolupráce v obou obdobích. Zároveň nastiňují vývoj jejich vztahu do budoucna.

Při tvorbě bakalářské práce jsem použila rešeršně-kompilační metodu. V práci byla využita jak tištěná literatura, tak elektronické zdroje. Historií čínské diplomacie se velmi podrobně zabývá **S. V. Bachrušin** ve svém díle *Dějiny diplomacie I.*, na kterém spolupracoval s dalšími autory. Věnuje se velmi podrobně diplomatickým vztahům mezi konkrétními zeměmi od starověku až po rok 1914.

Celkovému vývoji Číny, zahrnující i čínskou zahraniční politiku se věnuje kniha s názvem *Dějiny Číny* od **Johna K. Fairbanka** a stejnojmenné dílo *Dějiny Číny* od **Zdeňka Kubeše**.

Marcela Kubešová se ve své publikaci *Vývoj základních ideově politických tendencí KS v Číny* zaměřuje na politický vývoj Číny a jeho následnému dopadu na čínskou zahraniční politiku. Popisuje také rozvoj vztahu Čínské lidové republiky k africkým zemím od padesátých let 20. století.

Velmi podrobně popisuje čínskou diplomacii vůči africkým zemím kniha *China in Africa 1949-1970* od **Bruce D. Larkina** a také kniha *China's Diplomacy* od **Zhou Yihuanga**.

O změnách čínské diplomacie po roce 1990, jejích nástrojích, které vedly k rozvoji úspěchů diplomacie Číny píše **Ingrid d'Hooghe** ve svém díle *Rise of China's Public Diplomacy* a také **Ma Zhengang** v článku *30 Years of China's Diplomacy*.

Většina informací, především o aktivitách Číny v Africe, čínsko-africké spolupráci a rozvoji institucí na její podporu, je přejímána z dokumentů těchto institucí a také z odborných zahraničních článků, pro jejich větší relevantnost.

Konkrétními příklady, oblastmi a problematikou čínské podpory afrických zemí se ve svém článku *China's African Policy in the Post-Cold War Era* zabývá **Joseph Y. S. Cheng a Huangao Shi**. Stejnou problematikou se zabývá i článek *The Tenuous hold of China Inc. In Africa* od **Batese Gilla a Jamese Reillyho**, *China's Africa Policy in Perspective* od **Dr. Uche Ofodileho** a také článek s názvem *China in Africa: An AFRICOM Response*, který napsal **Todd A. Hofstedt**.

2. Diplomacie

Ve 21. století je Čína, pro mnoho z nás, kontroverzní zemí. Střetává se v ní jeden z nejrozvinutějších způsobů života s chudobou a bídou na vesnicích a okrajích měst. Z pohledu mezinárodních vztahů je však Čína zemí, která ušla dlouhou cestu k jejímu dnešnímu postavení ve světě. Od izolovanosti, zaostalé ekonomiky a konfrontace s kapitalistickými zeměmi přešla ke spolupráci se zeměmi rozvinutými i rozvojovými. Získala čestné místo ve společenství národů a podařilo se jí vybudovat partnerský vztah s africkými zeměmi. Čína by se jen stěží nacházela ve svém současném světovém postavení, nebýt své diplomacie, která ji ho velkou měrou pomohla získat.

V souvislosti s velkými diplomatickými úspěchy Číny jsem se snažila analyzovat, co v sobě diplomacie skrývá, v čem spočívá její využití v zahraniční politice a od kterého období ji lidé už znali a používali.

2. 1. Co je diplomacie

Již ve starověkém Řecku a Římě panovníci vysílali své posly do sousedních států. Tito poslové s sebou měli zvláštní pověření nazývané „diploma“. Jednalo se o dokument napsaný na kamenných destičkách, který zaručoval poslovi určité pravomoci a sděloval jeho totožnost (Pokštefl J., 1966; Sharp P., 1999). Tento dokument byl jistým předchůdcem dnešních diplomatických výsad a imunit. Od slova „diploma“ vznikl také současný pojem diplomacie a diplomat (Pokštefl J., 1966).

Definicí, které objasňují co je to diplomacie je tolik, kolik autorů se touto problematikou zabývalo. Podstata všech definicí diplomacie, ať už byla chápána jako věda, umění či nástroj, byla ale vždy stejná. *„Diplomacie řídí vztahy mezi státy a mezi státy a dalšími aktéry. Je prostředkem, kterým se mezi sebou státy dorozumívají, spolupracují a provádějí zahraniční politiku, prostřednictvím formálních nebo jiných zástupců“* (Barston P. R., 2006, str. 1).

Mnohem více se mi ale zalíbila definice, kdy je diplomacie považována za *„umění dosáhnout možného i nemožného“* (Pokštefl J., 1966, 5). Ve své podstatě je ve všech definicích diplomacie obsažen podobný význam, a sice jednání, komunikace, spolupráce, angažovanost státu na mezinárodní scéně a velmi dobře myšlená přátelská gesta, která jsou

založena na rovnosti a spravedlnosti. Přátelství mezi lidmi by nikdo nevzniklo v případě, že by jeden kamarád zneužíval toho druhého. Stejně je to i se státy, které vytvářejí partnerské vztahy, aby tak rychleji dosáhly vytouženého cíle, který má většinou podobu ekonomického růstu, zlepšení postavení na mezinárodní scéně nebo zvýšení své bezpečnosti, která by nemohla fungovat za předpokladu, že by na ni nepřistoupily i ostatní státy. V tomto případě se jedná o kolektivní bezpečnost. Na podobném principu vznikají i mezinárodní společenství.

2. 2. Dělení diplomacie

Až do Versailleské konference v roce 1918 bylo velmi obvyklé, že veřejnost nebyla vůbec informována o politických záležitostech svého státu. Zejména se to týkalo cílů a záměrů státu v zahraniční politice, mnohdy spolupráce s jinými státy. Tento utajený druh komunikace mezi diplomaty nebo přímo mezi hlavami států se nazývá **tajná diplomacie** (Garling T. et al., 2000, 2). Společnost neměla možnost se pasivně účastnit zahraniční politiky ve své zemi, tak jako máme my v současnosti. Za všechny možnosti bych zmínila přímý televizní přenos z Pražského hradu, kde americký prezident Barack Obama společně s prezidentem ČR, Václavem Klausem, uzavřeli před zraky světa dohodu týkající se snížení počtu zásob jaderných zbraní o jednu třetinu.

Přestože tajná diplomacie připravovala zázemí pro veřejná jednání, kterých se veřejnost zúčastňovala, bylo nemyslitelné, aby se na nich projednávaly otázky bezpečnosti nebo návrhy na řešení konfliktů. Tato témata byla považována za velmi interní (Garling T. et al., 2000, 2).

Používání tajné diplomacie, ale není výjimkou ani v 21. století. Velmi častá jsou tajná jednání, kterých využívá např. USA s Iránem v oblasti jaderných zbraní a vzniku tajných dohod.

Zásadním zlomem v diplomacii byla mírová konference ve Versailles, která se konala za účasti vítězných i poražených států první světové války. Na ní tehdejší prezident USA, Wilson Woodrow, přednesl svých Čtrnáct bodů, které mimo jiné zahrnovaly požadavek na celosvětové odzbrojení, **otevřenou diplomacii (veřejnou)** a především vznik Společnosti národů, která by byla symbolem rovnosti států (Kennedy M. D., 2010). Wilson to komentoval slovy: „*Svět musí být dělán bezpečným pro demokracii*“ (Kennedy M. D., 2010, 3). O rok později Společnost národů skutečně vznikla a Pakt této organizace, který všechny členské

země zavazoval k mezinárodní spolupráci a bezpečnosti, byl hlavním krokem kupředu ve veřejné diplomacii. Hlavním cílem této diplomacie byla otevřenost státu v prezentování svých zahraničních zájmů na mezinárodní scéně (Peterková J., 2008).

Druhé významné období nastává po ukončení druhé světové války, kdy bylo v mezinárodní politice vytvořeno mnoho multilaterálních institucí. V roce 1945 vzniká Organizace spojených národů, která navázala na předchozí činnost Společnosti národů. V této době vznikly i tzv. Brettonwoodské instituce, kterými byla Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj (IBRD), Mezinárodní měnový fond (IMF) a také Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT) ze kterého se v roce 1995 stala Světová obchodní organizace (WTO). Jako reakce na Marshallův plán vzniká v roce 1947 Severoatlantická aliance (NATO). Tyto instituce znamenaly „reformu“ ve vztazích a spolupráci mezi státy, určovaly nový řád světa (Kennedy M. D., 2010, 4-5).

V této době už lze hovořit především o veřejné diplomacii. Podle nástrojů, jakých stát využívá k dosažení svých cílů a záměrů v zahraniční politice, rozlišujeme tzv. *soft power* (měkká síla/moc) diplomacii nebo tzv. *hard power* (tvrdá síla/moc) diplomacii (Peterková J., 2008, 12).

Reálným příkladem užití těchto dvou typů diplomacie může být soupeření Spojených států amerických (USA) a Číny o spolupráci s rozvojovými zeměmi. Čínské společnosti v těchto zemích investují do oblastí obchodu, výroby a využívání přírodních zdrojů, ale také kultury a rozvoje regionů (především silnice, železnice, mosty a přehrady). Čínští představitelé se rovněž o země, se kterými spolupracují, zajímají. Jezdí k nim na návštěvy a uzavírají s nimi dohody, pořádají konference k projednání potřebných otázek a stanovení jasných pravidel pro vzájemně výhodnou spolupráci. Porozumění, tolerance a přitažlivost čínské kultury a politiky charakterizuje měkkou moc, neboli *soft power*. USA naopak používá ve svých vztazích se zeměmi „třetího světa“ výhradně nástroje tvrdé moci, protože se snaží prosadit své cíle bezohledně k partnerským zemím, prostřednictvím ekonomické a vojenské síly. Příčinou této politiky USA je snaha o zajištění bezpečnosti, které se Spojené státy věnují přednostně po zkušenostech s teroristickým útokem 11. září 2001. Je důležité říci, že při současných globálních problémech světa se užití *hard power* dostává do pozadí, neboť jediným možným a úspěšným řešením těchto problémů je *soft power* diplomacie, jejímž klíčovým aspektem jsou multilaterální dohody mezi státy (Schmidt J. D., 2008, 2-4).

Každý stát se ve veřejné diplomacii zaměřuje na konkrétní oblasti spolupráce s dalšími zeměmi. Spolupráce se odvíjí především od zájmů a dostupných prostředků obou partnerů k rozvoji vybraných oblastí aktivit. Ideální kooperace se vyznačuje vzájemným a výhodným poskytováním zdrojů a prostředků partnerské zemi, pro kterou jsou jinak nedostupné. Podle toho, do jaké oblasti aktivit jsou investice soustředěny, rozlišujeme nejčastěji diplomacii ekonomickou, environmentální, kulturní a politicko-vojenskou (bezpečnostní).

2. 3. Ekonomická diplomacie

Jedná se o řízení vztahů mezi státy prostřednictvím použití ekonomických nástrojů. Často mohou vést k urychlení vzájemně výhodné dohody mezi oběma stranami. Mezi takovéto ekonomické nástroje řadíme přímou finanční podporu danému státu, nebo také nepřímou ve formě financování projektů v dané zemi. Dále sem patří i odpouštění dluhů nebo vývoz dotovaného zboží (Ponsatí C., 2004).

2. 4. Environmentální diplomacie

Tématem environmentální diplomacie je ochrana životního prostředí a s tím související regulace využívání přírodních zdrojů člověkem. Po první světové válce se začínají obracet národní zájmy k životnímu prostředí a vzniká řada dohod, které byly ale většinou omezeny na určitý region a tudíž neměly globální dosah (Wobse K. A., 2008). Od poloviny 80. let 20. století se rozvíjí environmentální diplomacie především jako reakce na environmentální katastrofy ve světě (Černobyl), což vede ke vzniku a přijetí mezinárodních dohod. Velký vliv na postoj k životnímu prostředí mají také vědecké objevy a nové technologie, které umožňují šetrnější výrobní postupy, nahrazení látek poškozujících ozónovou vrstvu látkami neškodnými a ekologické způsoby zneškodnění toxických odpadů. Pozornost se obrací i k rozvojovým regionům světa, kde bylo znečišťování životního prostředí v minulosti zneužíváno jako vojensko-politická zbraň (Barston P. R., 2006, 151).

2. 5. Kulturní diplomacie

Největší éra kulturní diplomacie nastává v poválečném období po druhé světové válce. USA v této době poskytovalo Evropě pomoc ve formě Marshallova plánu, jehož cílem byla rekonstrukce a demokratizace těchto zemí. Součástí této pomoci bylo i vysílání vědců, spisovatelů a umělců z USA do zemí Evropy nejen za účelem demokratizace, ale také navázání partnerských interkulturních vztahů. Postupem času vyrostla v Evropě kulturní

centra, knihovny, univerzity, muzea a byly zakládány vědecké a kulturní organizace. Jednou z nich byla také Agentura pro mezinárodní rozvoj (USAID), v rámci níž mohli studenti využívat tzv. Fulbrightových stipendií. Nejvíce se ale kulturní diplomacie projevuje na poli kulturních akcí, kde docházelo k výměnám kontaktů mezi vládami nebo soukromými osobami. S tím se rozšiřuje i vznik kulturních diplomatů a institucionální rozvoj (UNESCO, Africká rozvojová nadace) (Glade W., 2010, 9-10).

2. 6. Politicko-vojenská diplomacie

Do této oblasti diplomacie spadá vnitřní bezpečnost státu, zahrnující například potravinovou bezpečnost, etnickou či ekonomickou stabilitu země. Řadíme sem také mezinárodní bezpečnost týkající se především ozbrojených konfliktů, teroristických útoků, etnicko – politických konfliktů, genocid a s tím spojené problematiky uprchlíků, vlastnění a použití jaderných zbraní. (Barston P. R., 2006).

Potřeby diplomacie v životě si lidé byli vědomy již ve starověku. S narůstající propojeností, složitostí světa tato potřeba roste. Kdyby nebylo diplomacie, jen stěží by vznikly instituce jako OSN, NATO nebo WTO a na problémy současného globalizovaného světa bychom pravděpodobně stále hledali řešení. Nevznikly by multilaterální dohody, koncept kolektivní bezpečnosti a spolupráce mezi jednotlivými státy by pravděpodobně neexistovala, neboť by na poli mezinárodních vztahů mezi jednotlivými hráči panovala stále hierarchie.

Čína si zvolila cestu velmi bystré a efektivní diplomacie založené na měkké síle. Jak se ale vlastně v Číně diplomacie začala rozvíjet, a kdy poprvé ji využila v kontaktu s africkými zeměmi, se dozvíme v následující kapitole.

3. Dějiny čínské diplomacie

Zatímco v Řecku a v Římě se diplomacie rozvíjela v souvislosti s válkami národů o moc v helénském světě, v Číně se diplomatické vztahy rozvíjí v období formování prvních států (4 - 6 století př. n. l.) (Bachrušin S. V. et al., 1961, 8-9).

V této době byla čínská říše rozdrobena na několik samostatných království, která často čelila nájezdům kočovných kmenů. Proto mezi sebou království uzavřela dohodu o spojení proti nepřítelům, kterou se zavázala i k řešení sporných otázek mírovou cestou a nikoli pomocí vojenské síly. Tato „smlouva o vzájemném neútočení“ byla vůbec první smlouvou v dějinách diplomacie (Bachrušin S. V. et al., 1961, 26).

Smlouvy a dohody o spojení však často nebyly dodržovány a tak mnohdy jediným řešením byly války. Typickou diplomatickou metodou pro Čínu bylo rozeštvání několika kmenů proti sobě, vyvolání rozpor uvnitř jednoho kmenu nebo získání některého z kmenů, jako spojence, na svou stranu (Kubeš Z., 1978, 97). Ke konci šestého století byl vytvořen jednotný čínský stát (Kubeš Z., 1978; Bachrušin S. V. et al., 1961). U moci se střídaly jednotlivé dynastie, válečné rozpory utichly, země se hospodářsky i kulturně rozvíjela (Kubeš Z., 1978). Potřeba rozvoje se objevila i v čínské diplomacii v podobě institucionálního zajištění zahraniční politiky státu (Bachrušin S. V. et al., 1961). Důležitým aspektem čínské diplomacie se stává zahraniční obchod a s ním roste i potřeba zámořských výprav a navazování přátelských vztahů s odlišnými národy (Kubeš Z., 1978; Bachrušin S. V. et al., 1961). Důsledkem těchto výprav bylo i první setkání čínských obyvatel s africkým kontinentem.

Historicky první navázání styků Číny s Afrikou se vztahuje k významnému čínskému diplomatu a mořeplavci Čeng-Ch'ovi, který v letech 1403 – 1433 podnikal výpravy do celého světa (Indočína, Malakku, Malajské ostrovy, Cejlon, indické pobřeží, Arábie, Afrika) (Bachrušin S. V. et al., 1961, 190; Gang L., 2006, 3). Během nich si s králi a vladaři vyměňoval dary, listiny a uzavíral s nimi dohody. Po panovnicích také požadoval zaplacení daní čínskému dvoru a usiloval o různé výhody a záruky pro čínské kupce, vyslance a kolonisty v jejich zemi. Hlavním důvodem námořních cest čínských posílů bylo navázání obchodních, kulturních a diplomatických styků s dosud neobjevenými zeměmi

(Bachrušin S. V. et al., 1961, 190). Čína své vztahy s cizími zeměmi využívala také k zakládání čínských kolonií (Kubeš Z., 1978).

Veškeré zahraniční vztahy Číny měly jeden společný znak. Tím byl tzv. sinocentrismus, neboli představa Číny, že je nadřazeným státem světa a ostatní země se jí musí podřídít. Tuto představu demonstrovaly výše zmíněné daně, které panovníci byli nuceni platit čínskému dvoru (Kubeš Z., 1978).

Ve druhé polovině 18. století však byly veškeré čínské zahraniční styky přerušeny nástupem Mandžuské dynastie na trůn, která zavedla v Číně tzv. politiku izolace v důsledku obav z okupace Číny cizími zeměmi. Důsledkem této izolace byla ekonomická, vojenská, kulturní i vědecká zaostalost Číny za kapitalistickými státy, která v konečné fázi stejně vedla k následné přeměně Číny v polokolonii vykořisťovanou světovými mocnostmi (Bachrušin S. V. et al., 1961; Fairbank J. K., 1998; Kubeš Z., 1978). Čína měla mnoho práce s tím, aby se její národ nestal národem utlačovaným pod nadvládou jedné z velmocí. Proto se v tomto období nevěnovala následnému rozvoji styků s africkými zeměmi, které s nimi poprvé navázala začátkem 15. století.

Africký kontinent se od roku 1830 zmítá v boji evropských kolonizátorů, který je charakterizován vývozem otroků do Ameriky a přilehlých ostrovů. Tato doba je nazývána také jako tzv. rvačka o Afriku.

Rozvoj čínsko-afrických vztahů se opět dostává do popředí až v roce 1949, kdy se vlády v Číně ujímá Mao Ce-tung a vzniká Čínská lidová republika (Fairbank J. K., 1998). Diplomatické vztahy, které Čína s Afrikou navázala na začátku patnáctého století, se staly základem pro jejich budoucí partnerství. V období studené války, kdy je svět bipolárně rozdělen, vzniká nový pojem pro rozvojové země tzv. země „třetího světa“. Čína v tomto období klade velký důraz na upevňování přátelských vztahů s rozvojovými zeměmi a jedním z hlavních nástrojů, jak si získat jejich důvěru jsou oficiální setkání konané na mezinárodní úrovni.

4. Diplomatické vztahy Číny s africkými zeměmi v období studené války (1949 – 1989)

Čínská lidová republika vzniká v době, kdy je většina zemí „třetího světa“ pod nadvládou kolonialismu. Čínská vnitřní politika byla v této době velmi silně ovlivněna socialismem, ale přesto nebo snad právě proto, dochází mezi ní a Sovětským svazem na africkém kontinentě k soupeření. Národy jedné z nejlidnatějších oblastí světa touží po právu na sebeurčení, nezávislosti a vzepření se koloniálním mocnoscem. Čína je v jejich boji podporuje a tím postupně získává nad Sovětským svazem převahu, neboť Africe nevnučuje ani socialismus ani kapitalismus. Nabízí jí mnohem více, dá se říci vše, co je zapotřebí k vybudování stabilního partnerství.

4. 1. Institucionální nástroje

Oficiální čínské delegace začaly africké země navštěvovat již koncem padesátých let. Čína se v tomto období rozhodla rozvíjet spolupráci s rozvojovými zeměmi a to z několika důvodů. Peking jako motivaci viděl shodné zájmy Čínské lidové republiky (ČLR) se zájmy těchto zemí a byl si jist, že obě strany využijí svých silných stránek pro společný rozvoj. Proto bylo posilování tohoto přátelství hlavním cílem zahraniční politiky Číny (Ofodile U., 2009, 3).

První oficiální styk mezi ČLR a africkými politiky se odehrál na **Bandungské konferenci** (také známá jako Afro-asijská konference) 18. - 24. dubna 1955 (Larkin B. D., 1971, 16; Ofodile U., 2009, 3). „*Jednalo se o první mezinárodní setkání sponzorované asijskými a africkými zeměmi po druhé světové válce, bez účasti jakékoli západní koloniální země*“ (Yihuang Z., 2004, 97). K podpoře jednoty a spolupráce asijských a afrických zemí přispěla svou účastí i Čína, která se konference zúčastnila v čele s premiérem Čou En-lajem. Na závěr konference bylo přijato 10 principů neboli tzv. Bandungská deklarace na podporu světového míru a spolupráce. Principy vycházejí z 5 zásad mírového soužití, tzv. Panča šíly¹

¹ Jako Panča šíla je označováno pět zásad, kterými se řídí vztahy odlišných zemí. Jedná se o vzájemné respektování územní integrity, neútočení, nevměšování se do vnitřních záležitostí, rovnost a vzájemný prospěch a mírové soužití (Desta A., 2009,3).

a na základě těchto 10 principů bylo později ustanoveno Hnutí nezávislých států (Yihuang Z., 2004, 98; Larkin B. D., 1971, 18).

Z těchto 5 zásad vycházel, v roce 1984, čínský premiér Čao C'- jang ve svém prohlášení o spolupráci s rozvojovými zeměmi: *„Vždy jsme považovali hájení práv a zájmů zemí třetího světa za svou mezinárodní povinnost. Rozhodně podporujeme tyto země v jejich boji za zachování národní nezávislosti, rozvoj jejich národního hospodářství a usilujeme o posílení spolupráce s nimi a o upevnění jejich jednoty“* (Kubešová M., 1985, 192).

Po Bandungské konferenci následovala **konference Afro-asijské solidarity**, která se, se souhlasem prezidenta Násira, konala v Káhiře v letech 1957-1958. Konference se zúčastnili představitelé čtyř zemí – Číny, Egypta, Etiopie a Sovětského svazu. Sovětský svaz byl mnohem více důležitým zdrojem politické a ekonomické podpory pro Egypt než Čína, což byl jeden z důvodů, proč byl na konferenci také přizván. Obsah konference se zaměřoval na boj proti neokolonialismu, imperialismu, rasismu a na hospodářský, sociální a kulturní rozvoj. Na závěr konference byl ustanoven stálý orgán – Organizace solidarity afrických a asijských národů se sídlem v Káhiře, který sdružuje výbory solidarity jednotlivých afrických a asijských zemí, politická hnutí, strany a organizace Afriky a Asie (Larkin B. D., 1971, 20).

V prosinci 1959 bylo v Konakry otevřeno čínské velvyslanectví, které bylo čtvrtou čínskou misí v Africe. Maroko s Čínou uzavřelo diplomatické vztahy v listopadu 1958. Třetí čínská mise byla v Chartúmu, přičemž čínsko-súdánské vztahy byly formálně založeny v únoru 1959. Proto na konci tohoto roku měla Čína již čtyři velvyslanectví. V Káhiře, Rabatu, Chartúmu a Konakry (Larkin B. D., 1971, 27).

Je pochopitelné, že Čína se zpočátku snažila pro vytvoření vztahu a budoucí spolupráce s africkými zeměmi stanovit jasná pravidla a zásady, která dala Africe určitou míru jistoty. Navíc můžeme trochu nadneseně říci, že Čína byla „ve správný čas na správném místě“, když se postavila na stranu kolonizovaného, utlačovaného a vykořisťovaného afrického národa a rozhodla se jej podporovat v boji za svobodu. Prvním krokem Afriky k Číně, který vyjadřoval důvěru a souhlas s principy vzájemného partnerství, bylo ustavení čtyř velvyslanectví.

4. 2. Politické nástroje

V roce 1965 navštívil Afriku čínský premiér Čou En-laj v rámci mise dobré vůle, aby vyjádřil obyvatelům afrických států podporu Číny v jejich boji proti kolonialismu a rasismu (Yihuang Z., 2004, 98). Čína spolupracovala s Robertem Mugabe, jenž stál v čele zimbabwského antikoloniálního hnutí ZAPU-PF (Gedlu M., 1998, 66). Státy jako Angolu, Guineu Bissau, Mosambik, Zimbabwe a Namibii, Čína efektivně podporovala v boji za národní nezávislost a obyvatele Jižní Afriky proti apartheidu (Yihuang Z., 2004, 98). Peking také podporoval, na základě rozhodnutí Mao Ce-tunga, Pan-afrikanistický kongres proti Africkému národnímu kongresu v Jižní Africe, Mozambický revoluční výbor proti Osvobozené frontě v Mozambiku a v Angole Čína podporovala Národní frontu pro osvobození Angoly proti Lidovému hnutí za osvobození Angoly. Veškerá tato hnutí, která byla podporována Čínou, byla zároveň podporována i americkou zpravodajskou agenturou a jihoafrickým apartheidním režimem (Cheng J. Y. S., Huangao S., 2009, 3).

Vše, co Čína dělala v oblasti spolupráce a podpory afrických států, se odvíjelo od jejího soupeření se Sovětským svazem (SSSR). SSSR se totiž snažil, podobně jako Čína komunistickou ideologií, rozšířit socialistickou ideologii do mnoha afrických států. Obě země v tomto soupeření viděly zisk v podobě „mezinárodního centra moci“, kterým měla být buďto Moskva nebo Peking. V sedmdesátých letech 20. století Čína dokonce eliminovala svou orientaci na rozvojové země jen proto, že se hlavním cílem její zahraniční politiky stalo vytvoření jednotné mezinárodní struktury s Japonskem, Spojenými státy (USA) a západní Evropou proti Sovětskému svazu (Kubešová M., 1985, 191). Přesto Číně i tato minimalizovaná podpora afrických států přinesla odměnu v podobě obnovy jejího oprávněného místa v OSN (Yihuang Z., 2004, 99).

Sympatie Číny vůči USA a SSSR se brzy změnily v kritiku, protože SSSR podporovalo jihoafrický režim známý svou politikou agrese a sabotáží v Zambii a USA nabízela Namibii nezávislost pouze v případě, že zajistí odchod kubánských vojsk z Angoly. Tímto se postoj Číny vůči USA a SSSR vyrovnal a Čína se tak pro africké země jevila jako nejlepší možný partner pro spolupráci i přesto, že neměla dostatečné materiální kapacity k zajištění potřebné pomoci africkým zemím. Touto pomocí sice byla Afrika vázaná na Moskvu a Washington, ale Čína získala volné pole působnosti pro upevňování vztahů s Afrikou (Kubešová M., 1985, 195). Svůj vliv Čína plně využívala v rámci multilaterálních

fór (zejména OSN), kde aktivně zastávala názory afrických zemí v otázkách míru, odzbrojení, lidských práv a dalších globálních tématech (Yihuang Z., 2004, 99).

4. 3. Ekonomické nástroje

Kromě politické podpory poskytovala Čína africkým zemím i pomoc ekonomickou. V roce 1967 investovala 450 milionů dolarů na vybudování železnice mezi Tanzanií a Zambií (Cheng J. Y. S., Huangao S., 2009, 2). S Ghanou, Guineou, Mali, Kongem a Tanzanií uzavřela dohody o ekonomické a technické spolupráci (Yihuang Z., 2004, 98). V Kabwe (Zambie) nechala Čína postavit jednu z největších textilních továren v Jižní Africe (Lindner T., 2008, 60). Za vlády Teng Siaoa (1977) nabídla Čína 1,5 miliardy 49 rozvojovým zemím (Cheng J. Y. S., Huangao S., 2009, 3). Jelikož se ale od roku 1979 Čína stala sama příjemcem pomoci od Japonska a zemí západní Evropy, v rámci transformace ekonomiky Číny na kapitalistickou tržní ekonomiku, byla nucena snížit objem zahraniční pomoci poskytované Africe. To se jí však podařilo zakrýt prostřednictvím pozornosti věnované spolupráci Jih-Jih². Na přelomu let 1982 a 1983 uskutečnil čínský premiér Čao C'-jang a ministr zahraničních věcí Wu Sue-čchien několik cest do jedenácti afrických zemí. Během nich byly projednány zásady týkající se spolupráce Jih-Jih. Patřila mezi ně rovnost mezi Čínou a africkými zeměmi, důraz na výsledky jejich spolupráce, vzájemný prospěch pro obě strany a dosažení společného pokroku. Čína také formulovala mezinárodní ekonomický řád pro rozvojové země, který se stal účinným prostředkem OSN k realizaci projektů pro rozvojové země (Cheng J. Y. S., Huangao S., 2009, 3-4).

Ekonomické nástroje uplatňované v afrických zemích byly zpočátku jistým „výkřikem do tmy“, protože Čína si až později uvědomila, že není schopna dostát svým slibům ohledně objemu finanční podpory těmto zemím. Zároveň je třeba podotknout, že se Čína snažila africké země zapojit do zahraničního obchodu co možná nejvíce. Ale více než poloviční převaha kapitalistických zemí v zahraničním obchodě vedla země Afriky, Asie a Latinské Ameriky k uspořádání mezinárodních konferencí o ekonomických problémech zemí „třetího světa“. První byla konference Jih-Jih a druhá se uskutečnila v Pekingu v roce 1983. Čína se na nich postavila za rozvojové země a byla jistým prostředníkem mezi nimi a bohatými kapitalistickými zeměmi. Tyto země však neměly zájem přizpůsobovat světový ekonomický

² V roce 1978 zakládá OSN útvar pro výměnu zdrojů, technologií a znalostí mezi rozvojovými zeměmi, nebo-li South-South Cooperation (SSC) (UNDP, 1978).

řád rozvojovým zemím. Jako jediné řešení bylo navrženo osamostatnění rozvojových zemí od „závislosti“ na supervelmocích. Sama Čína poskytovala část rozvojových programů jen na základě zahraničního kapitálu a spolupráce s imperialistickými zeměmi (především s USA) ji poskytovala značnou podporu v tehdejší tvrdé ekonomické situaci (Kubešová M., 1985). I přesto se nemění fakt, že i přes složitou situaci a nedostání všem svým slibům se Čína snažila podporovat africké země na mezinárodní scéně a budovala i nadále v jejich vztahu hlubší důvěru, která jednoznačně posílila jejich vzájemné vztahy.

V období studené války Čína udělala zásadní kroky k tomu, aby si získala obyvatele afrických zemí. Zpočátku jim poskytla naději v jejich boji za svobodu, nabídla jim rovný a oboustranně výhodný vztah, který upevňovala svými častými cestami do Afriky a konferencemi. O něco později už jim nabídla velkou příležitost, jak změnit svůj postoj především v mezinárodní politice prostřednictvím podpory členství Číny v OSN. Jak se ukázalo, africké země neodradila od spolupráce s Čínou ani menší ekonomická podpora, než původně očekávaly. To, že se za africký lid někdo postavil, hájil jeho zájmy a nejednal s ním jako s nižší rasou, znamenalo pro Afriku obrovskou výzvu.

Po pádu železné opony se mění situace ve světě, mění se postupně i pozice Číny a v souvislosti s ní i diplomatické nástroje a cíle Číny k africkým zemím.

5. Diplomatické vztahy Číny s africkými zeměmi v současnosti (1990 – 2009)

S rokem 1990 dochází k obrovským změnám světového systému. Sovětský svaz se rozpadl, evropské země opustily socialistickou orientaci a Čína se začíná transformovat ve světovou mocnost (Zhengang M., 2008, 1). Hlavními nástroji Číny k dosažení pozice globálního hráče na mezinárodní scéně jsou změny v ekonomice a zahraniční politice. Přechod z centrálně plánované ekonomiky na ekonomiku tržní a integrace do světové ekonomiky jsou cestou k ekonomickému růstu země. Změny v zahraniční politice Číny přichází prostřednictvím jasně definovaných nástrojů, mezi které patří multilaterální spolupráce, zapojení se do konceptu kolektivní bezpečnosti, tolerance a zlepšení vztahů s různými národy a regiony světa. Na druhou stranu jsou tu i dva aspekty, kterými si činští politici a diplomaté „kryjí záda“. Je to ochrana suverenity a nezasahování do vnitřních záležitostí jiných zemí, které byly upraveny tak, aby Čína byla chráněna, ale zároveň se mohla aktivně podílet na multilaterálních mírových a humanitárních misích (d’Hooghe I., 2007, 11-13). Velkou chybou ale bylo, když se Čína tímto „nezasahováním“ zdržovala vyjádření svého postoje při řešení otázky Dárfúru. Tento postoj na ni vrhl stín v podobě podporovatele diktátorského režimu v Súdánu. Nicméně každý dělá chyby. Když se učíme chodit, občas upadneme. Čína je na tom podobně. Podařilo se jí postavit určitou „základnu“ čínsko-africké spolupráce a je si dobře vědoma důvěry a náklonnosti afrických národů, ale i pozornosti světa, která je tomuto svazku věnována. Kooperace a rozvoj přátelství afrických zemí a Číny je stále více upevňován. Africké země plně podporují Čínu na konferencích OSN, na kterých Čína hájí jejich společné zájmy. Jejich partnerství je se stejným zájmem obou stran prohlubováno a rozšiřují se oblasti jejich spolupráce.

5. 1. Institucionální nástroje

První návštěvou Číny v Africe, po ukončení studené války, byla cesta čínského prezidenta Ťiang Ce – mina do šesti afrických zemí (Keňa, Etiopie, Egypt, Mali, Namibie, Zimbabwe) v roce 1996. Prezident zde zopakoval některé zásady, které vznikly při zrodu čínsko-africké spolupráce a i nadále se jimi jejich vztah řídil. Kromě těch, upřímného a rovného přátelství, zdůraznil Ťiang Ce – min i několik nových zásad, významných pro jejich

budoucí spolupráci, vzájemný respekt a nezasahování si do vnitřních záležitostí (Yihuang Z., 2004, 100).

Na základě návrhů některých afrických zemí dala v roce 2000 čínská vláda podnět k vytvoření oficiální platformy čínsko-africké spolupráce (Fórum pro čínsko-africkou spolupráci), jako nástroje pro posílení jejich vzájemného přátelství formou kolektivních konzultací a rozhovorů (Ofodile U., 2009, 3). První oficiální ministerská konference Fóra pro čínsko-africkou spolupráci (FOCAC) se konala 10. – 12. října 2000 v Pekingu. Historicky prvního setkání tohoto druhu se zúčastnilo 80 ministrů a 4 prezidenti z bezmála 45 afrických zemí. Čínský prezident Ťiang Ce – min zde předložil návrh nového politického a ekonomického řádu, v rámci kterého zdůraznil ty oblasti spolupráce, jež je třeba více rozvíjet a věnovat jim více pozornosti. Jednalo se o posílení spolupráce Jih-Jih, rozvoj diskuzí mezi zeměmi Severu a Jihu, podpora a rozvoj aktivit zemí „třetího světa“ v mezinárodních záležitostech a vytvoření nového, dlouhodobého a stabilního partnerství (Yihuang Z., 2004, 100; Muekalia D. J., 2004, 4).

V rámci tohoto summitu FOCACU bylo přijato několik dokumentů, které vysvětlují právní a politickou podstatu rozvíjejících se čínsko-afrických obchodních vztahů. Obě strany se zavázaly k jejich dodržování (Ofodile U., 2009, 4). Prvním dokumentem byla Pekingská deklarace 2000, v níž se zavazovala Čína i africké země k rozšíření jejich spolupráce v mnoha různých oblastech (např. investice, přírodní zdroje, zemědělství, vzdělání apod.) za účelem posílení a upevnění jejich rozvíjejícího se partnerství (Yihuang Z., 2004, 103-104; Muekalia D. J., 2004, 4-5). Program pro čínsko-africkou spolupráci v ekonomickém a sociálním rozvoji 2000 byl druhým dokumentem, který byl v rámci summitu přijat. V něm se ministři obou stran dohodli, s ohledem na vývoj a změny v jejich bilaterálních ekonomických a obchodních vztazích, na přezkoumání a ukončení některých dohod s cílem podpořit preferenční tržní přístup afrických výrobků do Číny. Čínská vláda se zavázala k pokračování podpory afrických zemí v oblastech afrického průmyslu, vytváření zaměstnanosti a rozvoje lidských zdrojů (stipendia pro africké studenty, spolupráce mezi univerzitami, školení odborníků). Forma této pomoci odpovídala grantům a bez-úrokovým půjčkám. V tomto dokumentu byl kladen velký důraz i na rozvoj multilaterální spolupráce s Organizací Spojených národů (OSN), Africkou rozvojovou bankou (ADB), Světovou obchodní organizací (WTO) a také s Konferencí OSN o obchodu a rozvoji za účelem zapojení rozvojových zemí (RZ) do světové ekonomiky a možnosti RZ hájit tak své zájmy (FOCAC, 2000; Muekalia D. J., 2004, 4-6).

Fórum se přiklání i k NEPADU (New Partnership for Africa's Development), který vzniká v roce 2001 v Lusace (Zambie) na summitu Organizace africké jednoty (OAJ). Hlavními cíli NEPADU jsou vymýcení chudoby, udržitelný růst a rozvoj afrických zemí, zastavení opomíjení Afriky v procesu globalizace, zvýšení její plné integrace do globální ekonomiky a urychlení zplnomocnění žen. NEPAD byl založen africkými představiteli (NEPAD, 2001).

Dalším významným dokumentem přijatým ve dnech 15. – 16. prosince 2003 v Addis Abebě (Etiopie), po druhé ministerské konferenci FOCACU, byl Addis Abeba Akční plán pro rok 2004 – 2006. V tomto dokumentu ministři zahraničních věcí a ekonomické spolupráce Číny a 44 afrických zemí uvedly své postoje a návrhy k současnému i budoucímu vývoji jejich spolupráce. Africké země zdůraznily podporu Číny v mírových operacích a také to, že by Čína, v důsledku posílení schopnosti afrických států provádět mírové operace, měla zvýšit podporu Afriky v oblasti logistiky. V otázkách terorismu, obchodu se zbraněmi, nelegální migrace, nadnárodní hospodářské kriminality, infekčních nemocí a přírodních katastrof, které ohrožují regionální i mezinárodní bezpečnost a mír, se Čína i Afrika shodli na jediném možném řešení. Tím je integrovaný přístup politických, právních, vědeckých, ekonomických a technologických prostředků a rozsáhlá, efektivní mezinárodní spolupráce. Čína podporuje úsilí Afriky v prevenci a boji proti terorismu, které zahrnuje přijetí proti teroristické konvence a vytvoření centra studií a výzkumu v oblasti terorismu v Alžíru. Výraznou změnou v oblasti obchodu byl návrh osvobodit od cel určité komodity (FOCAC, 2003).

Nový přístup pro Africký rozvoj znamenal summit FOCACU, který se uskutečnil 4. – 5. listopadu 2006 a zúčastnil se jej čínský prezident Hu Jintao a 48 afrických hlav států a předsedů vlád. Jednalo se o jedno z největších setkání afrických vůdců v dějinách (Legwaila J. L., 2006, 2-3; Bellow W., 2007, 1). Ve svém prohlášení v průběhu slavnostního zahájení summitu uvedl čínský prezident Hu Jintao toto: *„Bez míru a rozvoje v Číně a Africe, zde nebude světový mír a rozvoj“* (Legwaila J. L., 2006, 4). Tato věta symbolizovala vědomí obrovského pokroku, kterého Čína s Afrikou dosáhly za 50 let jejich spolupráce (Gang L., 2006, 2). I nadále Peking přicházel s novými podněty k upevnění jejich „strategického partnerství“. Proto bylo v rámci tohoto summitu identifikováno několik základních zásad, kterými se čínsko-africká spolupráce měla řídit. Prohlubovat jejich vztah prostřednictvím politické rovnosti a vzájemné důvěry, rozšiřovat ekonomické spolupráce,

zvýšovat frekvenci kulturních výměn mezi Čínou a Afrikou, snažit se vést dialog s bohatými zeměmi a vést čínsko-africkou spolupráci k vzájemnému prospěchu obou stran (Legwaila J. L., 2006, 4-5; Gang L., 2006, 2-3).

V rámci summitu FOCACU byla přijata Deklarace Pekingského summitu, jež jmenovala klíčové cíle, kterých by mělo být v budoucnu dosaženo (Desta A., 2009, 2). Jednalo se o zdvojení podpory Afriky do roku 2009; ustanovení 5 miliard dolarů na čínsko-africký rozvojový fond (CADfund), jež slouží k podpoře investování čínských podniků do Afriky; poskytnutí 3 miliard dolarů preferenčních půjček a 2 miliardy dolarů preferenčních úvěrů kupujícím (Legwaila J. L., 2006, 5; Bello W., 2007, 1). Vystavění konferenčního centra pro Africkou unii; zrušení dluhů nejméně rozvinutým a vysoce zadluženým zemím v Africe - které mají diplomatické vztahy s Čínou prostřednictvím vládních půjček (Legwaila J. L., 2006, 5). Mělo se jednat zhruba o 31 zemí, kterým budou dluhy odepsány (Gang L., 2006, 4). Dále otevření čínského trhu do Afriky zvýšením vývozních položek osvobozených od cel ze 190 na 440 pro nejméně rozvinuté země mající diplomatické vztahy s Čínou (Legwaila J. L., 2006, 6). Osvobození od cel se vztahovalo na 28 zemí (Gang L., 2006, 4). Zavedení 3 až 5 ekonomických zón pro spolupráci v Africe v příštích třech letech, poslání 100 zemědělských odborníků do Afriky, zřízení 10 zemědělských technologických center v Africe, 30 nemocnic a poskytnutí 300 milionů dolarů na vybudování 30 preventivních a ošetrovacích center pro malárii, postavení 100 venkovských škol (Legwaila J. L., 2006, 6). Poslání 16 tisíc zdravotníků do Afriky, vyškolení 10 – 15 tisíc afrických odborníků, zvýšení počtu čínských vládních stipendií ze současných 2 tisíc na 4 tisíce pro občany v 50 afrických zemích do roku 2009, vyslání více než 3 tisíce čínských vojáků do Afriky na mírové mise (Legwaila J. L., 2006, 6; Gang L., 2006, 4).

Zástupci afrického kontinentu, premiér Meles a předseda N'Guesso zdůraznily strategický charakter čínsko-afrického vztahu a premiér Meles vyjádřil svůj postoj k bodům navržených Čínou. Zmínil se o třech oblastech, na něž by se rád zaměřil v rámci čínsko-africké spolupráce. Byl to boj proti chudobě, zaostalosti a dosažení ekonomické nezávislosti; dosažení míru a stability; podpora dobrého vládnutí. Prezident Hu Jintao oznámil, že i nadále bude Čína podporovat Afriku v zavádění NEPADU (Legwaila J. L., 2006, 5-6).

Druhým dokumentem přijatým na summitu byl Pekingský akční plán FOCACU 2007 – 2009, který se týkal několika politických problémů. Posílení role Fóra pro čínsko-africkou spolupráci a jeho formálního uznání za „významnou platformu pro kolektivní dialog a účinný mechanismus čínsko-africké spolupráce“. Dalším aspektem, kterým se tento plán zabýval, byla výzva multilaterálních organizací (včetně OSN) ke zvýšení počtu křesel pro africké země v Radě bezpečnosti OSN (Legwaila J. L., 2006, 7).

Dne 14. března 2007 schválila čínská vláda vytvoření Čínsko-afrického rozvojového fondu (CADFund), který zahájil 26. června 2007 svou činnost (Ofodile U., 2009, 4). Jedná se o fond, který se zaměřuje na podporu čínských společností v rozvoji a spolupráci s Afrikou a na podporu vstupu těchto společností na africký trh (CADFUND, 2007). Čínské rozvojová banka poskytla na 1. fázi tohoto projektu finanční prostředky ve výši 1 miliardy dolarů. Tyto investice by měly podpořit čínské firmy, které již nějaké projekty v Africe vybudovaly nebo je budují (Ofodile U., 2009, 4).

K přezkoumání provádění aktivit, na kterých se Čína a Afrika dohodly před třemi roky na summitu FOCACU, došlo 8 – 9. listopadu 2009 v Sharm El Sheik (Egypt), na čtvrté ministerské konferenci FOCACU. Sešli se zde ministři zahraničních věcí a hospodářské spolupráce Číny a 49 afrických zemí. Obě strany byly potěšeny komplexním a účinným prováděním Akčního plánu FOCACU (2007 – 2009), který byl přijat na summitu v Pekingu. Připomněli své pevné cíle dalšího rozvoje nového typu čínsko-afrického strategického partnerství a poznamenaly, že od Pekingského summitu se vůdci Afriky a Číny častěji navštěvovali a jednali o mnohostranných příležitostech obou stran. Zároveň zdůraznili rostoucí význam jejich spolupráce v období mezinárodní finanční krize, která vedla ke světové hospodářské recesi a způsobila komplexní změny v mezinárodním politickém a ekonomickém prostředí. (FOCAC A, 2009).

Založení FOCACU znamenalo významnou změnu v čínsko-africké spolupráci. Už to nebyl „jen“ vztah podporující africký lid na jedné straně, a soupeření Číny s velmocemi (SSSR, USA) na straně druhé. USA zde sice stále hrálo významnou roli oponenta Číny v Africe, jehož nelibost čínsko-africké spolupráce se promítala do celého období upevňování čínsko-afrického partnerství, ale hlavní příčinou amerického pošpiňování čínských záměrů vůči Africe byla obava z úplné ztráty vztahu s Afrikou a představa, že se Čína stane jejím hlavním strategickým partnerem. Jak řekl rwandský prezident Paul Kagame: „*Čínské investice*

a úvěry přinesly to, co Afrika potřebuje“ (BEIJING REVIEW, 2010, 2). Čína má navíc, na rozdíl od Spojených států, přijatelnější *low-cost* technologie, zkušenosti z doby, kdy sama byla rozvojovou zemí a především v Africe uplatňuje *soft power* diplomacii, která je protikladem k diplomacii USA.

I spolupráce Jih-Jih, na kterou se Čína obracela v období studené války, vzrostla na významu. Její podstatou je spolupráce a podpora rozvojových zemí navzájem. V této instituci je velká síla závislá především na Číně, která je čestným členem OSN, a tudíž vystupuje jako obhájce práv a zájmů rozvojových zemí v mezinárodních záležitostech. Vycházejíce z vlastní zkušenosti, se Čína snaží zlepšit ekonomickou pozici rozvojových zemí ve světové ekonomice. Prosperita afrických i ostatních rozvojových zemí je propojena s prosperitou celého světa, což je stěžejním aspektem pro vyjednávání a spolupráci chudých zemí „Jihu“ s bohatými zeměmi „Severu“. Cílem rozhovorů je přimění bohatých zemí ke zvýšení přenosu technologií a kapitálu do rozvojových zemí, za účelem zvýšení kapacit pro jejich následný rozvoj (Yihuang Z., 2004, 100-101).

5. 2. Strategické nástroje

Od založení Fóra pro čínsko-africkou spolupráci v roce 2000, rapidně vzrostly transfery čínských investic do Afriky, což se odrazilo především v nárůstu čínsko-afrického obchodu. Ještě v roce 1995 se jednalo o 3 miliardy dolarů, v roce 2005 dosahoval obchodní obrat mezi Čínou a africkými zeměmi 40 miliard dolarů a o rok později již 55, 5 miliard dolarů (Hofstedt T. A., 2009, 3; AFRICA CONFIDENTIAL, 2006, 2). V roce 2007 se zvýšil na 70 miliard a Čína tak, jako druhý největší obchodní partner afrického kontinentu, předešla Británii i Francii. Tím největším obchodním partnerem Afriky byly, až do roku 2008, Spojené státy. Celkového přebytku přesahujícího 100 miliard dolarů mělo být dosaženo, podle odhadů, v roce 2010. Jelikož ale Čína v roce 2008 dovezla do Afriky 56 miliard dolarů a 50, 8 miliard dolarů vyvezla, celkový přebytek již v tomto roce činil 106, 8 miliardy dolarů a Čína tak předstihla Spojené státy o dva roky dříve (Hofstedt T. A., 2009, 3). V roce 2004 Čína založila společně s Rozvojovým programem OSN Čínsko-africkou obchodní radu (CABC) na podporu a rozvoj soukromého sektoru v Africe (Gill B., Reilly J., 2007, 4). V rámci akčního plánu pro rok 2004-2006 Čína již v roce 2006, rozšířila seznam exportovaného zboží z Afriky osvobozeného od cel, ze 190 na 440 položek (Hofstedt T. A., 2009, 3; Cheng S. Y. J., Huanghao S., 2009, 8). Zároveň Čína slíbila vytvořit 3-5 ekonomických pobřežních zón v afrických zemích během tří let (Cheng S. Y. J.,

Huanghao S., 2009, 8). Peking také diskutuje s Jihoafrickou celní unií o dohodě volného obchodu. Obchodní vztahy jsou dále podporovány komerčními poradními kancelářemi ve 40 afrických zemích (Hofstedt T. A., 2009, 3).

Čínské společnosti v Africe investují především do těžební oblasti a do stavebnictví. Zaměřují se na budování dopravní, elektrické i komunikační infrastruktury. V Súdánu postavily čínské stavební firmy přehradu Merrow Dam za 650 milionů dolarů a na řece Kafue v Zambii vodní elektrárnu za bezmála 600 milionů dolarů. Své zastoupení mají v Africe i čínské textilní podniky, které dodávají zboží nejen zpět do Číny, ale vyvázejí ho i do USA a Evropy. Některé z čínských firem se podílely i na projektech v zemědělství za účelem zvýšení zemědělské produkce, která by snížila hlad a nezaměstnanost na africkém kontinentě (Muekalia D. J., 2004, 6).

Společně s růstem své ekonomiky Čína rozšiřuje i oblasti spolupráce s Afrikou. Velmi důležitým aspektem čínské diplomacie se staly velké investiční projekty poskytované v rámci rozvojové pomoci (Cheng S. Y. J., Huanghao S., 2009, 6). V červenci 2001 se uskutečnilo ministerské zasedání Fóra pro čínsko-africkou spolupráci, na kterém se sešli ministři Číny a afrických zemí a přijali Protokol sledující následné postupy a mechanismy uplatňované v čínsko-africkém vztahu. Tento Protokol vstoupil v platnost v dubnu 2002 a do konce tohoto roku Čína podepsala s 31 africkými zeměmi dohodu o snížení dluhů a osvobození od daní ve výši 10,5 miliardy jenů. Dohoda byla naplněna mezi lety 2000 – 2003 (Hofstedt T. A., 2009, 2-3). Mezi lety 2004 – 2006 Čína vyškolila 10 tisíc afrických obyvatel a ke konci roku 2005 vyslala do 37 afrických zemí 14 tisíc čínských zdravotníků (Cheng S. Y. J., Huanghao S., 2009). V roce 2006 bylo oznámeno škrtnutí 10 miliard jenů dluhů 33 africkým zemím. Čína pomáhá africkým zemím i rozvojovou pomocí ve formě nízké – úrokových půjček. Tímto způsobem Čína investovala 13 miliard dolarů do Angoly, 9 miliard dolarů do Demokratické republiky Kongo a 2,5 miliardy dolarů do Etiopie (Hofstedt T. A., 2009, 2-3). Čína finančně podpořila 230 projektů v Ghaně, které byly realizovány v oblasti cestovního ruchu, obchodu, služeb, stavebnictví a výroby (Gang, L., 2006, 3). Čínská vláda v Africe postavila řadu velkých infrastrukturních projektů zahrnujících národní stadion v Zambii, druhý most v Bamaku a Mali, hydroelektrárnu v Purabě a Gabonu, nové letiště v Mauritiusu a silniční komunikaci v Nairobi a Keni. Sto venkovských škol podporovaných Čínou slouží k výuce 50 tisíc dětí, a do 30 nemocnic bylo prostřednictvím čínské podpory přidáno 4 tisíce lůžek. Etiopské sklárny financované z čínsko-afrického rozvojového fondu

zaplnily volné místo na trhu a projekt na výsadbu bavlny vytvořil 100 tisíc pracovních míst pro místní zemědělce (FOCAC B, 2009). Pekingská vláda rovněž přispívá do Africké rozvojové banky, jež v roce 2007 hostila výroční bankovní setkání v Šanghaji. Čína jako člen Západní africké rozvojové banky, podepsala smlouvu s Východní a Jižní africkou rozvojovou bankou, je zapojena do Ekonomické komunity západních afrických států, Společného trhu východní a jižní Afriky a Jiho-afrického rozvojového společenství (Hofstedt T. A., 2009, 2-3). Čína aktivně spolupracuje s Africkou unií (AU), které poskytuje finanční příspěvky na materiál a specifické mírové mise. Pod záštitou OSN se v roce 2005 podílelo 843 čínských zaměstnanců na mírových operacích (Cheng S. Y. J., Huanghao S., 2009, 7).

Od započetí spolupráce Číny s africkými zeměmi v roce 1955 bylo uskutečněno 700 - 800 projektů v oblasti zemědělství, energetiky, dopravy a komunikací, rozhlasového a televizního vysílání, zpracování potravin, kultury, vzdělání a zdraví (Gang L., 2006, 4). Čína vyškolila na 300 tisíc afrických obyvatel, zrušila dluhy 33 těžce zadluženým a nejméně rozvinutým africkým zemím, do 43 afrických zemí vyslala na 17 tisíc čínských zdravotníků (FOCAC B, 2009).

Kromě účasti čínských vojáků v mírových operacích pod záštitou OSN (např. v Libérii, Demokratické republice Kongo) poskytuje Čína africkému kontinentu investice i ve formě těžké vojenské techniky a zbraní. V roce 1997 a 1998 poskytla vojenské vybavení prezidentu Demokratické republiky Kongo, který jej využil při konfliktu se Sierra Leone. Mezi lety 1998 – 2000 dodala Čína zbraně v hodnotě 1 miliardy dolarů, při konfliktu Etiopie a Eritrei, oběma stranám (Muekalia D. J., 2004, 4). S rokem 2005 se stala Čína největším dodavatelem zbraní do Súdánu. V tomto období mu Čína prodala zbraně, letadla a náhradní díly v hodnotě 83 milionů dolarů. Etiopii, Eritrei, Rovnickové Guinei, Tanzánii, a Zimbabwe poskytovala Čína kromě zbraní i armádní výcvik (Ofodile U., 2009, 6).

Všechny tyto nástroje, které by bylo možné analyzovat také jako ekonomické nástroje, rozvojové programy a nástroje zbrojní politiky, používané Čínou v partnerství s africkými zeměmi mají tři společné, ekonomické, diplomatické a strategické cíle (Gill B., Reilly J., 2007, 13-14).

Mezi ekonomické výhody plynoucí pro Čínu z čínsko-afrických obchodních vztahů patří například vytváření pracovních míst, v nově vybudovaných čínských podnicích sídlících v afrických zemích, pro čínské zaměstnance a smlouvy pro čínské firmy (Gill B., Reilly J.,

2007, 12). Zvýšení čínského exportu v důsledku dostatečně velké poptávky ze strany afrických zemí po levných elektrických spotřebičích, textilu a zboží pro domácnost z Číny. Privatizací některých velkých podniků (strojírenské podniky v Mosambiku a Zimbabwe) si Peking zajišťuje vhodné postavení na trhu (Gill B., Reilly J., 2007, 12-13). Tím nejdůležitějším aspektem pro Čínu je však získání přístupu k africkému přírodnímu bohatství, po kterém je v Číně obrovská poptávka (Cheng S. Y. J., Huanghao S., 2009, 16-17). Od roku 2004 sídlí v Johannesburgu (Jihoafrická republika) největší čínská společnost produkující nikl, Jinchuan Group, která pro svou výrobu získává ze zemí jižní Afriky kobalt, nikl, měď a platinu. Čína má také dohodu s Gabonem na těžbu železné rudy (Cheng S. Y. J., Huanghao S., 2009, 19-20). V Zambii Čína investuje do těžby mědi v oblasti zvané „Copperbelt“ a další měděné doly má i v Kongu. V Keni, Madagaskaru, Mosambiku a Tanzanii se Peking zaměřuje na získávání titanových písků (Gill B., Reilly J., 2007, 10). V souvislosti se vznikem mnoha čínských podniků se do Afriky stěhuje velké množství čínských dělníků a v Africe dochází k nárůstu nezaměstnanosti mezi africkým obyvatelstvem. Čína také nedbá na bezpečnostní podmínky svých zaměstnanců a ochranu životního prostředí (ŽP). V září roku 2002 zabil požár v nigerijské továrně vlastněné Čínou nejméně 37 Nigerijců (Hofstedt T. A., 2009, 10). V roce 2005 došlo v zambijském měděném dole k výbuchu a zemřelo při něm 51 zaměstnanců (Gill B., Reilly J., 2007, 10; Hofstedt T. A., 2009, 10). Dělníci pracují často bez ochranných oděvů a za nejnižší platy v zemi (Cheng S. Y. J., Huanghao S., 2009, 21; Gill B., Reilly J., 2007, 13-14). Od roku 2008 působí v Kabwe (Zambie) nová těžařská firma. V souvislosti s ní se hovoří o krutém zacházení s dělníky, o nerovných platech mezi čínskými a zambijskými zaměstnanci. V jihozambijské provincii Maamba je v provozu uhelný důl, jehož zaměstnanci jsou nuceni pracovat 30 dní v měsíci (Lindner T., 2008, 61-62). Podle čínského Ministerstva obchodu je zapotřebí, aby čínské firmy v Africe více spolupracovaly s místními partnery, africkými i mezinárodními organizacemi v otázkách bezpečnosti zaměstnanců a ochrany ŽP (Gill B., Reilly J., 2007, 13-14).

Odpouštění dluhů africkým zemím a investice do rozvojových projektů slouží jako nástroj pro zlepšení čínských bilaterálních vztahů s Afrikou, ale především pomáhá čínské vládě budovat cestu k africkému přírodnímu bohatství (Gill B., Reilly J., 2007, 12). Pro Peking jsou rozvojové projekty svým způsobem velmi výhodné, protože čínští pracovníci tvoří levnou a odbornou pracovní sílu (Gill B., Reilly J., 2007, 5). V oblasti rozvojových projektů má Čína v Africe dobrou pověst, která se týká rychlého a levného dokončení

v přijatelné kvalitě. Čína se navíc jako jediná věnuje infrastrukturním projektům, zatímco západní země se jim vyhýbají. Čínským firmy jsou navíc vysoce tolerantní k možným finančním i bezpečnostním rizikům spojenými s africkým kontinentem a vstupují do takto nebezpečných oblastí za účelem vyhnouti se západním dárcům (Hofstedt T. A., 2009). Další výhodou pro spolupráci Číny s Afrikou jsou čínské „*low-cost*“ technologie, které jsou africkým zemím bližší a tudíž jsou pro ně i lépe využitelné (Gang L., 2006, 7).

Dodávky zbraní, vojenské techniky a armádní výcvik Čína poskytuje především do těch afrických zemí, se kterými navázala obchodní styky v ropném průmyslu. Není ale výjimkou, že těmto zemím poskytuje i finanční pomoc na realizaci rozvojových projektů. Čína původně dovážela ropu z Blízkého východu stejně jako USA. Od roku 1995 se Peking snažil tuto závislost snížit. V roce 1997 podepsala smlouvu o těžbě ropy s Nigérií a v roce 2000 se zapojila do projektu obnovení tamní železniční sítě. Od 11. září 2001 se začaly Spojené státy orientovat na dodávky ropy z Afriky také (Cheng S. Y. J., Huanghao S., 2009, 17-18). Jejím hlavním dodavatelem byla Angola, se kterou sice od roku 1993 spolupracovala v ropné oblasti i Čína, ale dodávky ropy byly v té době zanedbatelné. V roce 2004 čínský prezident uzavřel dohody s Egyptem, Gabonem, Alžírskem o dodávkách ropy (Cheng S. Y. J., Huanghao S., 2009, 18-19). V témže roce se podařilo Číně dohodnout s Angolou navýšení dovozu ropy, za 2 miliardy dolarů bude Angola Číně dodávat 10 tisíc barelů ropy denně. Ještě v roce 2005 dovážela Čína 30 % ropy z Afriky a 46 % z Blízkého východu. Největší podíl na exportované ropě do Číny měla v roce 2006 Angola (14 %) a hned za ní byl Súdán (7 %) (AFRICA CONFIDENTIAL, 2006, 2-3). V tomto roce čínské společnosti investovaly do afrických zemí bezmála 175 milionů dolarů na ropné průzkumy a infrastrukturní projekty (Cheng S. Y. J., Huanghao S., 2009, 19). Stejnou rychlostí, jakou vystoupala ekonomika Číny vzhůru, roste i potřeba energie a vybudování národních strategických ropných rezerv v Číně. Peking tak hledá partnery, kteří obchodují s ropou a budou s Čínou v této oblasti ochotni spolupracovat. Africké země mezi sebou soutěží o to, aby se právě ony staly čínskými dodavateli ropy a získaly tak v rámci rozvíjení bilaterálních vztahů finanční podporu a další formy rozvojové pomoci. Tento výběr je řízen Čínskou petrochemickou společností (SINOPEC), Čínskou národní ropnou společností (CNPC) a Čínskou národní pobřežní ropnou společností (CNOOC). Úsilí se Číně vyplatilo a dnes je Afrika klíčovým dovozcem ropy do Číny. Kromě obchodních dohod, které už Čína má se Súdánem, Angolou, Čadem, Alžírskem, Gabonem, Nigérií, Rovníkovou Guineou a Konžskou republikou, usiluje Peking i o získání ropných dohod s těmito zeměmi

(Ofodile U., 2009, 3). Dnes mezi hlavní vývozce do Číny patří Angola, Súdán a Kongo. Čína v nákupu ropy z Angoly (40 %) předešla i USA. Pro Angolu znamenají čínské investice možnost vybudovat železnice, mosty, školy a úřady (AFRICA CONFIDENTIAL, 2006, 3).

Velmi kontroverzním dodavatelem ropy a také zemí s rychle rozvinutým ropným průmyslem je Súdán. Kromě Číny jsou jeho dalšími investory pouze Indie a Malajsie. Ostatní země se Súdánem spolupracovat nechtějí v důsledku porušování lidských práv v této zemi (AFRICA CONFIDENTIAL, 2006, 3). V roce 1999 tvořila ropa ze Súdánu pouhé 1 % z celkové ropy dovezené do Číny. V současnosti je ale Súdán jedním z hlavních strategických partnerů Číny. Objemy dovezené ropy ze Súdánu do Číny se zvýšily z 1,47 milionů dolarů v roce 1998 na 1,71 miliardy dolarů v roce 2004 (Ofodile U., 2009, 5). Nyní tvoří dodávky ropy ze Súdánu do Číny 7 % (AFRICA CONFIDENTIAL, 2006, 3). CNPC vlastní 40 % podíl z Velké Nílské ropné společnosti v Súdánu, která pro Čínu produkuje více než 300 tisíc barelů ropy denně (Gill B., Reilly J., 2007, 4; Bello W., 2007, 3). Velká čínská společnost SINOPEC buduje 1500 km dlouhý ropovod na pobřeží Rudého moře (Gill B., Reilly J., 2007, 4). Čína za to na oplátku Súdánu poskytuje investice, zbraně a vojenské vybavení a v neposlední řadě i diplomatickou ochranu (čínské právo veta) v oblasti sankcí navržených Radou bezpečnosti OSN za zločiny spáchané v Dárfúru (AFRICA CONFIDENTIAL, 2006, 3; Ofodile U., 2009, 5). Peking tak byl obviňován ze lhostejnosti vůči lidským právům a z podpory brutálních diktátorských režimů. Čínská vláda na svou obhajobu zdůrazňovala princip „nevměšování se do vnitřních záležitostí jiných zemí“ až do roku 2007, kdy poprvé hlasovala ve prospěch rezoluce č. 1769 o zřízení společné mise OSN – AU v Dárfúru na podporu dodržování lidských práv a naplňování mírové smlouvy (Ofodile U., 2009, 6).

5. 3. Kulturní nástroje

Až v roce 2000 Čína cítila potřebu rozšířit své diplomatické vztahy s Africkým kontinentem i o aktivity v kulturní oblasti. V prvním akčním programu čínsko-africké spolupráce z roku 2000, který byl přijat na summitu FOCACU, se hovoří o posílení kulturních výměn mezi Čínou a Afrikou prostřednictvím návštěv na vysoké úrovni. Jedná se především o delegace kulturní, sportovní a delegace uměleckých skupin (FOCAC, 2000). Od tohoto roku začala Čína poskytovat africkým studentům stipendia ke studiu na čínských univerzitách (Desta A., 2009, 7). Každoročně se do Číny dostalo okolo 1200 afrických studentů

(AFRICA CONFIDENTIAL, 2006, 1-2). Studenti měli možnost dva roky studovat čínský jazyk a poté se věnovat studiu konkrétně zaměřeného oboru. Nejčastěji se jednalo o technické obory (Cheng S. Y. J., Huanghao S., 2009, 22).

Pekingská vláda se neustále snažila množství kulturních aktivit rozšiřovat a vztahy v této oblasti postupně stavěla na vyšší úroveň. Druhý akční plán pro rok 2004 – 2006 je toho důkazem. Podporoval čínsko-afriické kulturní výměny, které jsou nezbytné pro posilování vzájemného porozumění a přátelství mezi odlišnými národy a etnickými skupinami, jako jsou Afrika a Čína. V souvislosti s tím se Čína rozhodla uspořádat výroční mezinárodní festival umění „*Setkání v Pekingu*“, které se konalo v roce 2004 a charakterizovalo Afriku a její umění. Kromě afrických divadelníků, byli čínskou vládou, na tento festival pozvány i kulturní delegace z Afriky. Stejně tak se Čína rozhodla uspořádat podobný festival s názvem „*Cesta čínské kultury do Afriky*“ v Africe. Africká vláda se zavázala, že poskytne pro tuto činnost veškerou podporu a zázemí (FOCAC, 2003). Peking také v roce 2006 slíbil zdvojnásobení počtu stipendií pro africké studenty a výstavbu dalších Konfuciových institutů pro výuku čínského jazyka a kultury v Africe (AFRICA CONFIDENTIAL, 2006, 1-2). V roce 2009 byla stipendia pro africké studenty skutečně zdvojnásobena (Desta A., 2009, 7).

„Poslední akční plán pro rok 2007 – 2009 zavedl nové, širší pojetí kulturních výměn. Bylo jím předávání čínsko-afriického přátelství z generace na generaci. Plán se zaměřoval na podporu kulturních výměn mladých čínských a afrických lidí za účelem zlepšování komunikace a spolupráce mezi nimi. Čína se také rozhodla rozšířit program posílání mladých čínských dobrovolníků do Afriky k pomoci ve zdravotnické, zemědělské, sportovní a vzdělávací oblasti. Za účelem rozšíření sportovních výměn podpořila Afrika konání Olympijských her v Číně v roce 2008. Novým tématem se v oblasti kulturních vztahů stala výměna afrických a čínských žen k podpoře jejich rovnoprávného postavení“ (FOCAC, 2006).

Kulturní vztahy bezpochyby čínsko-afriické partnerství posílily. Čína ale navíc doufá, že programy kulturních výměn pomohou zlepšit její „*image*“ v Africe. Věřící, že při vzájemném pochopení svých kultur nalezne Čína podporu u afrických obyvatel a vzděláváním afrických studentů si získá nejen dobrou pověst, ale vytvoří i určitou elitu afrického obyvatelstva, která v budoucnu přispěje k rozšíření a upevnění ekonomického vztahu mezi Čínou a Afrikou na vysoké úrovni (Cheng S. Y. J., Huanghao S., 2009, 22).

O tom, že se Číně dobrou pověst podařilo získat, svědčí její podpora ze strany afrických zemí při Olympijských hrách konaných v roce 2008 v Pekingu. Pro pekingskou vládu znamenaly Olympijské hry obrovskou příležitost jak pro Čínu získat věhlas na mezinárodní scéně a zároveň vyvrátit spekulace Západu o jejím porušování lidských práv v Africe. Obrovské investice do Olympiády se Číně nakonec vyplatily na všech frontách (Fowale J. T., 2009).

Od roku 1990 nabyla čínsko-africká spolupráce obrovských rozměrů. Jejich vztah dosáhl určitého institucionálního zastřešení s důrazem na dodržování konkrétních principů a zásad jejich spolupráce, což je pro vznikající partnerství hlavním a nezbytným krokem. S použitím nových diplomatických nástrojů se Číně podařilo rozšířit oblasti spolupráce s Afrikou. Zpočátku jsou čínské programy rozvojové pomoci, stejně jako invaze čínských dělníků a firem do Afriky, vnímány jako pomocná ruka. V současné době už ale africké obyvatelstvo „vystřízlivělo“ a čínskou expanzi v Africe vnímá negativně. Také je zde znát určitá „průhlednost“ čínsko-africké spolupráce. S trochou nadsázky lze říci, že Čína do Afriky investuje do téměř čehokoli výměnou za přístup k africkým přírodním zdrojům. Zároveň však Africe nabízí ochranný plášť na mezinárodní scéně, zastávajíce se jejích zájmů i za cenu nařčení z podpory diktátorských režimů a porušování lidských práv. K obrovské změně, právě v souvislosti s jasně definovatelnými zájmy obou zemí v tomto období, dochází v oblasti čínských cílů a v perspektivách používání těch diplomatických nástrojů, které uplatňovala ve vztahu k africkým zemím již v období studené války. Zda se čínsko-africký vztah rozvinul do současné doby jako rovnocenné partnerství, nebo se naopak jedná ze strany Číny o vykořisťování Afriky, analyzuji v následující kapitole.

6. Diachronní srovnání

Ačkoli jsou od sebe Čína a Afrika geograficky daleko, mají mezi sebou starodávný přátelský vztah, který byl stmelován v průběhu dlouhé historie. Sdílejíce podobné historické zkušenosti se Čína a Afrika vzájemně podporovaly v boji za národní osvobození a vytvářely hluboký přátelský vztah, jehož vývoj lze rozdělit na dvě odlišná období. V době studené války se obě země spíše seznamovaly. O Afriku v té době mělo zájem i USA a SSSR. Čína si toho byla vědoma a nabízela africkým zemím mnohem více než jen materiální pomoc. Jednak na ni sama neměla v té době dostatek prostředků, ale především si byla vědoma toho, že afričtí obyvatelé se nacházejí v utlačované pozici a potřebují „spřízněnou duši“ právě v boji za svobodu, nezávislost, právo na sebeurčení. Tohle všechno jim Čína dokázala nabídnout, lišila se tím od ostatních dárců a získala si tak africkou důvěru, jejímž důkazem byl vznik čínských velvyslanectví v Africe. I když Čína nebyla schopna dostát všem závazkům v investiční oblasti, symbolické příspěvky Africe poskytovaly společně s politickou podporou Číny dostatečnou jistotu do budoucna. Jedním z hlavních aspektů jejich vztahu bylo prostřednictvím vzájemné pomoci dosažení vzájemného rozvoje a prosperity. Tento bod zůstal pilířem jejich spolupráce po celou dobu, i když se jeho rozměr po pádu železné opony více rozšířil. Ruku v ruce s transformací čínské ekonomiky se mění i rozměr čínsko-africké vzájemné pomoci. Jejich vztah dostává rozměr strategických partnerů. Čína vidí Afriku jako zemi s bohatou kulturou, náboženstvím, dynamickou společností a především jako zemi s obrovskými příležitostmi pro obchod, podnikání a projekty v různých oblastech. Obrovským lákadlem je také přírodní bohatství Afriky, na kterém se Čína při svém rozvoji stává čím dál více závislá a s nárůstem terorismu ve světě se snaží snížit závislost na Blízkém východě. Podobně je na tom i USA, jehož pozornost se k Africe obrací především kvůli ropným zásobám. Čína se tak potýká s konkurencí na africkém kontinentě i v tomto období. Pozice USA k Africe je však vůči Číně brzy zanedbatelná, protože čínské společnosti se nebojí pracovat v těžkých a nebezpečných afrických podmínkách, kterým se USA i Západní země vyhýbají. Čína navíc disponuje, pro Afriku, mnohem lépe využitelnými technologiemi a poskytuje Africe podporu na mezinárodní scéně. Snaží se pro ni získat více křesel v Radě bezpečnosti OSN, rovné podmínky ve světovém ekonomickém řádu, klade důraz při hájení afrických zájmů na multilateralismus. Afrika si je vědoma důležitého postavení Číny v OSN a jejího obrovského vlivu v současném globalizovaném světě, bez kterého by zájmy afrického

lidu stály dosud v pozadí. Je logické, že s měnící se dobou a rozměrem čínsko-afrického vztahu se měnily i nástroje, které Čína ve vztahu k africkým zemím používala. Do jaké míry ale ještě stále tyto nástroje slouží k řízení rovnocenného partnerského vztahu Číny s Afrikou, a do jaké míry už vykreslují budoucí záměry Číny s Afrikou, analyzuji v této kapitole.

6. 1. Institucionální nástroje

V období studené války můžeme pozorovat čínské budování základů pro následný rozvoj čínsko-africké spolupráce. Na Bandungské konferenci bylo stanoveno 10 principů pro soužití asijských a afrických zemí, které se staly základními pilíři pro čínsko-africký vztah i v budoucnu. O vztahu Číny a Afriky můžeme oficiálně hovořit od roku 2000, kdy byla založena platforma pro posílení čínsko-afrického přátelství - Fórum pro čínsko-africkou spolupráci (FOCAC). V souvislosti s jejím vznikem jsou přijaty první dokumenty určující zásady čínsko-africké spolupráce a stanovují cíle, kterých má být v budoucnu dosaženo. Následně se konají další konference Fóra, na nichž jsou dosažené cíle rekapitulovány a stanovují se cíle nové. Po 7 letech od vzniku FOCACU je vytvořen Čínsko-africký rozvojový fond, který slouží k podpoře investování čínských společností do Afriky. Tento postupný rozvoj institucionálních nástrojů v čínsko-africkém vztahu je důkazem odhodlanosti Číny s Afrikou spolupracovat ve spravedlivém, rovném a vzájemně prospěšném partnerství, pro které si Čína získávala důvěru afrických zemí již v období studené války.

6. 2. Politické nástroje

Politické nástroje Číny uplatňované v období studené války lze porovnat se strategickými nástroji používanými Čínou v současnosti. Jedná se konkrétně o dodávky zbraní a vojenského vybavení africkým zemím s diktátorskými režimy, se kterými navázala styky již v období studené války. V minulosti bylo záměrem této podpory (např. Robert Mugabe – Zimbabwe) afrických zemí získat si jejich náklonnost na svou stranu a zároveň stát na straně těch, kteří nebyli podporováni USA nebo SSSR. Dnes je Čína největším dodavatelem zbraní do Súdánu, který je jejím hlavním producentem ropy. Vojenskou techniku, zbraně a mnohdy i armádní výcvik poskytuje Čína i dalším africkým zemím (např. Angola, Kongo, Nigérie) výměnou za přístup k ropě či dalšímu přírodnímu bohatství. Velkou shodu nalezneme v této podpoře v obou obdobích. V období studené války Čína podporovala africké země v boji proti kolonialismu a rasismu. V současnosti jim poskytuje

diplomatickou ochranu na mezinárodní scéně. Příkladem za všechny je Súdán, kterého Čína chránila před sankcemi OSN za zvěrstva v Dárfúru.

6. 3. Ekonomické nástroje

Čínské investice do Afriky dosahovaly v roce 1977 pouhých 1, 5 miliardy dolarů. Od roku 2000 ale investice rapidně vzrostly, což je nejvíce viditelné na čínsko-africkém obchodě, který již v roce 2008 přesáhl sto miliard dolarů. V období studené války Peking investoval i do některých infrastrukturních projektů, např. železnice z Tanzanie do Zambie. Tyto investice jsou po pádu železné opony vyčleňovány jako rozvojové programy a dochází k rozšíření oblastí jejich využití. Nejedná se už pouze o infrastrukturní projekty (mosty, železnice, komunikace, telekomunikační sítě), ale transfery financí jdou i do oblastí zemědělství, školství, zdravotnictví, které zahrnují nejen výstavbu budov, ale také školení odborného personálu. Čína se snaží zlepšit ekonomickou situaci afrických zemí odpouštěním dluhů nejchudším africkým zemím, poskytováním preferenčních půjček, dohodami o volném obchodu, více než dvojnásobným zvýšením počtu exportovaného zboží osvobozeného od cel. Čína spolupracuje s mnoha africkými bankami a společenstvy (např. Africká unie), poskytuje finanční podporu mírovým misím v Africe a také na tyto mise vysílá své vojáky. Čínské firmy investují do těžkého průmyslu, budují podniky a továrny zaměřené především na těžbu ropy a dalších přírodních zdrojů. K ekonomickým nástrojům patří i nárůst významu spolupráce Jih-Jih, kterou Čína v období studené války maskovala nedostatečnou finanční pomoc poskytovanou africkým zemím. Od roku 1990 se ale nevěnuje pouze spolupráci a vzájemné pomoci rozvojových zemí mezi sebou, ale klade velký důraz na zlepšení ekonomické pozice zemí třetího světa ve světové ekonomice prostřednictvím dialogů s bohatými zeměmi. Čína jako člen OSN vystupuje ve spolupráci Jih-Jih jako hlavní zástupce zájmů rozvojových zemí a jednatel s rozvinutými státy.

Je zřejmé, že již v období studené války se snažila Africe pomoci zlepšit její ekonomické postavení a využívala k tomu maximálně svého vlivu, který jen v té době měla. Pro samotnou Čínu nebyla světová ekonomická situace lehká, a pokud chtěla i nadále upevňovat vztah s africkými zeměmi prostřednictvím finanční pomoci, byla nucena spolupracovat s USA. Přátelské vztahy s těmito velmocemi Číně umožnily nejen udržovat ale také pomalými krůčky rozvíjet vztah s Afrikou a zároveň jí pomohly k vlastní transformaci ekonomiky. I když byla Čína sama v těžké situaci, podporovala africký

kontinent takovými prostředky, které by bez pomoci USA nebyla schopna poskytnout. V té době si Čína k Africe postavila „most“ a nyní jej využívá ke svému rozvoji a růstu. Není to ovšem tak, že by Afrika z vděku za čínskou podporu v období studené války, nyní Číně poskytovala vše potřebné. I když se to tak mnohdy nemusí jevit, s rostoucí čínskou ekonomikou se zvyšuje i štedrost Číny v Africe. Dalo by se říci, že je tedy vše jak má být a již od začátku se v čínsko-africkém vztahu daří naplňovat zásady rovnosti, vzájemného prospěchu a vzájemné podpory. Tuto idylu však narušuje čínská laxnost v oblasti bezpečnosti svých zaměstnanců a ochrany životní prostředí (ŽP). Rychlé a levné dokončení projektů, továren a podniků, obětavost čínských dělníků pracovat v těžkých afrických podmínkách vede k přehlížení kvality a bezpečnosti těchto projektů, které ohrožují nejen bezpečnost zaměstnanců, ale poškozují i ŽP.

6. 4. Kulturní nástroje

Potřeba kulturních výměn mezi Čínou a Afrikou se objevila až po založení Fóra pro čínsko-africkou spolupráci. Do té doby kladla Čína důraz především na politickou a ekonomickou podporu Afrických zemí, kterou v období studené války postrádaly. Jejich vztah byl v tomto období více jednostranný než vzájemný, neboť za veškerou pomoc se Afrika Číně odvděčila důvěrou v podobě podpory obnovení členství Číny v OSN a i to mělo obrovské výhody pro Afriku, jakožto budoucího a rovnocenného partnera Číny. Čína ale vytrvala a dnes již o rovnocenném partnerském vztahu s Afrikou hovořit můžeme. Obě země se vzájemně podporují, doplňují a směřují k jednomu z nejvlivnějších partnerství na světové ekonomické scéně. Vzájemné poznání a pochopení svých kultur tak vede už jen k prohloubení vzájemného porozumění a spolupráce mezi Čínou a Africkým kontinentem. S ohledem na budoucnost čínsko-afrického přátelství, přikládá Čína velký význam výměnám mladých afrických a čínských lidí, kteří se budou pokračovat v čínsko-africké spolupráci.

Čínský rychlý hospodářský růst nezbytně vedl ke změně charakteru spolupráce s africkými zeměmi. Podstatné je, že ačkoli se v současné době mnoho kritiků domnívá, že Čínský vztah k zemím Afriky je vykořisťovatelský, lze hovořit pouze o vzájemně výhodné kooperaci. Africké země viděly v Číně již od počátku šedesátých let příležitost k vymanění se z chudoby. Čína byla závislá na energetických zdrojích Afriky až od devadesátých let. Ovšem o závislosti Afriky na Číně lze hovořit nejen v souvislosti s financemi za dodávky

surovin a investic do rozvojových projektů, ale také v oblasti diplomatické podpory na mezinárodní scéně.

K obrovskému rozvoji, prohloubení a zefektivnění čínsko-africké spolupráce vedlo založení Fóra pro čínsko-africkou spolupráci. Za osm let své působnosti, přivedlo Čínu a Afriku k vyšší dimenzi řešení politických, kulturních, obchodních, sociálních a hospodářských problémů. I přes jeho vznik se ale většina aktivit mezi oběma stranami odehrává formou bilaterální spolupráce. Důkazem toho je například vojenská politika Číny vůči Africe, kterou se FOCAC vůbec nezabývá.

Z mého pohledu, byl vztah Afriky a Číny založen s myšlenkou rovnocenného partnerství, a do jisté doby se Číně dařilo jeho principy naplňovat. Pokud se však do budoucna Afrika nenaučí využívat čínského postavení v mezinárodní politice a její představu rovného přátelství budou naplňovat pouze finanční dotace za suroviny, mohlo by se z Afriky stát postupem času místo transformující se země, odbytiště levného čínského zboží s nestabilní vládou, represivními režimy, konflikty odrazujícími další potencionální partnerské země. Je potřeba, aby si Afrika uvědomila příležitost, kterou jí Čína nabízí v podobě členství v OSN a šance na změnu ekonomického řádu vyhovujícího i rozvojovým zemím. Vzájemné partnerství by mělo vyhovovat oběma zemím. Pronikání čínských firem na africký trh je jen jednostranným krokem a tudíž by Afrika měla udělat vše proto, aby čínské firmy maximálně spolupracovaly s africkými společnostmi, jednaly o podmínkách zaměstnanců vyhovujících oběma stranám. V rozvojových programech by se Afrika měla zaměřit na jejich efektivitu a dlouhodobou udržitelnost pro celkový rozvoj země a ne jen na výstavbu projektů na oplátku za přístup k přírodním zdrojům.

Doposud má Čína i Afrika, v rámci své spolupráce, možnost vydobýt si na poli mezinárodních organizací přijatelnější podmínky. Navíc i samotné Číně, která již překročila svou tradiční politiku „nevměšování se“, jde o udržení stabilního, nekonfliktního a bezpečného prostředí v Africe, za účelem ochrany svých investic a dodávek surovin. Její rostoucí aktivní účast v mírových operacích OSN, a Olympijské hry v roce 2008 jsou důkazem toho, že se Čína snaží o vytvoření pozice „odpovědné“ země na poli mezinárodní scény. V budoucnu by tento fakt mohl mít pozitivní vliv i na omezení vojenské politiky Číny v Africe a dostání svých slibů v oblasti zlepšení bezpečnostních podmínek pro zaměstnance čínských továren a dolů v Africe.

7. Závěr

Na vztah Číny a Afriky nalezneme různé názory. Ve svém postoji mohu vycházet pouze ze skutečnosti, ve které se Čína stala v důsledku svého rychlého hospodářského rozvoje asijským „drakem“. Tohoto rozvoje by však nikdy nedosáhla bez své bravurní diplomacie, jejímž prostřednictvím navázala styky s rozvojovými zeměmi i se světovými velmocemi. Původním záměrem „přátelských“ vztahů Číny s africkými zeměmi bylo bezpochyby jejich využití ve svůj prospěch. Dnes můžeme o čínsko-africké spolupráci hovořit jako o spolupráci s pragmatickým přístupem a s oboustrannou podporou. Pokud se Čína bude řídit i nadále zásadami upřímnosti a přátelství, rovného zacházení, vzájemné podpory a společného rozvoje vůči africkým zemím, pak by budoucnost jejich spolupráce měla být ve znamení pokračování dobrých čínsko-afrických vztahů. Ekonomické a obchodní vztahy by měly i nadále prosperovat, bojovat proti finančním krizím, prohlubovat čínsko-africkou spolupráci a vést ji i nadále ke společnému rozvoji. Se vzájemnou podporou na mezinárodní scéně by mohlo být v současném globalizovaném světě partnerství Afriky a Číny něčím výjimečným. Pokud se jejich rovnocenná spolupráce nezačne ubírat špatným směrem a bude i nadále prospěšná obyvatelstvu obou zemí, pak můžeme doufat, že jim vydrží i do budoucna.

8. Shrnutí

Ve své bakalářské práci se zabývám srovnáním čínské diplomacie vůči africkým zemím v období od studené války až do současnosti. Práce je rozčleněna do pěti kapitol.

První část se věnuje vysvětlení pojmu diplomacie, jejímu vzniku a vývoji, formám diplomacie a typům diplomacie rozlišených podle použitých nástrojů.

Ve druhé části mé bakalářské práce přibližuji počátky navazování diplomatických vztahů Číny s africkými zeměmi a důsledkům jejich přerušení až do roku 1949.

Ve třetí kapitole nastiňuji rozhodnutí Číny rozvíjet opětovně navázané styky s africkými zeměmi. Vzniká první oficiální dokument spolupráce asijských a afrických zemí, tzv. Bandungská deklarace. Čína se snaží africké země podporovat v boji proti sovětskému a americkému imperialismu, kolonialismu a rasismu. Navazování diplomatických vztahů s Afrikou, podporuje četnými návštěvami afrických zemí a poskytováním investic na rozvojové i infrastrukturní projekty. V sedmdesátých letech dochází k útlumu čínské spolupráce s Afrikou a snížení zahraniční pomoci tak Čína zakrývá prostřednictvím pozornosti, věnované budování tzv. spolupráce Jih-Jih. Od počátku devadesátých let se čínsko-africká spolupráce opět dostává do popředí a stává se nástrojem k dosažení společného rozvoje a prosperity.

V další části se můžeme dočíst o změně charakteru čínsko-africké spolupráce v devadesátých letech. Dochází k rozvoji institucí na podporu a posílení čínsko-afrického vztahu ve všech oblastech. Prostřednictvím pravidelných konferencí na vysoké úrovni a tvorbě akčních plánů, zahrnujících dosažitelné cíle, směřuje čínsko-africká spolupráce ke společnému rozvoji v ekonomické, obchodní, kulturní, zemědělské a rozvojové oblasti. Je zde diskutován i kritický postoj vůči Číně, jakožto vykořisťovatelské mocnosti.

V poslední kapitole mé bakalářské práce se zaměřuji na srovnání nástrojů čínské diplomacie vůči africkým zemím v období od studené války až do současnosti. Diskutuji zde, s jakým cílem byly nástroje použity, co je hlavní podstatou čínsko-africké spolupráce a jaké příležitosti nabízí oběma stranám do budoucna.

Klíčová slova: diplomacie, diplomatické nástroje, čínsko-afriická spolupráce

9. Summary

My bachelor thesis is about confrontation of the Chinese diplomacy against African countries in the period from the Cold War to the present. My labor has five chapters.

The first chapter devotes to making clear of the term diplomacy, its creation and development, forms of diplomacy and types of diplomacy differentiated by the used diplomatic instruments.

In the second chapter I make clear starts of the diplomatic relationships between China and African countries and their interruption till 1949.

In the third chapter I suggest the decision to develop China's resumption of ties with African countries. The first official document about Asians and African countries cooperation is originate in. Its name is Bandung's declaration. China endeavours to aid African countries in their fight against Soviet and American imperialism, colonialism and Nazism. Knotting of the diplomatic relationships with Africa is encouraged by many visitations of African countries and affording investments to the development and infrastructural projects from the China. In the 70's inhibition of Chinese and African cooperation is coming for nonproliferation and China wants to cover up decline of its foreign support by paying attention to the building of the South-South cooperation. At the beginning of the 90's Chinese and African cooperation is getting in front and becomes an instrument of the achievement joint development and prosperity.

In another chapter we can read about change of character of Chinese and African cooperation in the 90's. There si happened development of institutions for encouragement and recruitment Chinese and African relations in all areas. Chinese and African cooperation converges on joint development in economic, business, cultural, agricultural and developing areas through the holding a regular conferences with high standards and making action plans with achievable aims. Also there si discussed critical stance of China as exploitive power.

In the last chapter of my bachelor thesis I am putting mind to confrontation instruments of Chinese diplomacy against African countries in the period from the Cold War to the present. There I discuss with what aims were instruments of diplomacy used to, what is the main substance of the Chinese and African cooperation and which opportunities offers to both sides in the future.

Key words: diplomacy, diplomatic instruments, china-africa cooperation.

10. Seznam literatury a zdrojů

AFRICA CONFIDENTIAL [online]. *CHINA/AFRICA Beijing courts commerce, cooperation and controversy*. 2006: [cit. 2010-07-21]. Dostupné z: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&hid=9&sid=47f790b1-813f-4008-a16a-29f463ffb48%40sessionmgr12>>.

BACHRUŠIN, S. V.; CHVOSTOV, V. M.; JEFIMOV, A. V.; KOSMINSKIJ, J. A.; NAROČNICKIJ, A. L.; POŤOMKIN, V. P.; SERGEJEV, V. S.; SKAZKIN, S. D.; TARLE, J. V. *Dějiny diplomacie I*. Státní nakladatelství politické literatury. Praha 1961.

BARSTON, Ronald Peter. *Modern diplomacy*. Pearson Education Limited. England 2006. ISBN-13: 978-1-4058-1201-6.

BEIJING REVIEW [online]. *Diplomatic Priorities*. 2010: [cit. 2010-07-21]. Dostupné z: <http://www.bjreview.com/print/txt/2010-03/12/content_254793.htm>.

BELLO, Walden [online]. *China Eyes Africa*. Multinational Monitor. Vol. 28, Issue 1, Jan/Feb. 2007: [cit. 2010-07-20]. Dostupné z: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=11&hid=106&sid=c5c130e9-390a-46d6-983e-32503a94ef73%40sessionmgr110>>.

DESTA, Asayehgn [online]. *China's South-South cooperative investments and co-development modalities in Africa*. International Journal of Business Research. Vol. 9, Issue 6, 2009: [cit. 2010-07-21]. Dostupné z: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&hid=106&sid=c5c130e9-390a-46d6-983e-32503a94ef73%40sessionmgr110>>.

D' HOOGHE, Ingrid [online]. *The Rise of China's Public Diplomacy*. Netherlands institute of international relations. Clingendael 2007: [cit. 2010-04-29]. Dostupné z: <http://www.clingendael.nl/publications/2007/20070700_cdsp_paper_hooghe.pdf>.

FAIRBANK, John K. *Dějiny Číny*. Nakladatelství Lidové noviny. Praha 1998. ISBN 80-7106-249-9.

FORUM ON CHINA-AFRICA COOPERATION [online]. *Addis Ababa Action Plan*. 2003: [cit. 2010-05-01]. Dostupné z: <<http://www.focac.org/eng/zyzl/hywj/t157710.htm>>.

FORUM ON CHINA-AFRICA COOPERATION [online]. *Beijing Action Plan*. 2006: [cit. 2010-04-27]. Dostupné z: <<http://www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/zyzl/hywj/t280369.htm>>.

FORUM ON CHINA-AFRICA COOPERATION A [online]. *Forum on China-Africa Cooperation Sharm el Sheikh Action Plan (2010-2012)*. 2009: [cit. 2010-04-25]. Dostupné z: <<http://www.focac.org/eng/dsjbzjhy/hywj/t626387.htm>>.

FORUM ON CHINA-AFRICA COOPERATION B [online]. *Sino-African Cooperation benefits all people*. 2009: [cit. 2010-04-26]. Dostupné z: <<http://www.focac.org/eng/dsjbzjhy/t625950.htm>>.

FOWALE, Joseph Tongkeh [online]. *China Explains and Defends Africa Ties. Beijing's Departure from Traditional Diplomacy of Silence*. May 2009: [cit. 2010-07-22]. Dostupné z: <http://africanhistory.suite101.com/article.cfm/china_explains_and_defends_africa_ties#ixzz0u7Miv6c8>.

GANG, Luo [online]. *A New Threshold in Sino-African Cooperation*. China Today. Vol. 55, Issue 12, Dec. 2006: [cit. 2010-07-20]. Dostupné z: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=8&hid=106&sid=c5c130e9-390a-46d6-983e-32503a94ef73%40sessionmgr110>>.

GARLING, Tommy; KRISTENSEN, Henrik; BACKENROTH-OHSAKO, Gunnel; EKEHAMMER, Bo; WESSELLS, Michael G. [online]. *Diplomacy and Psychology: Psychological Contributions to International Negotiations, Conflict Prevention, and World Peace*. International Journal of Psychology. Vol. 35, Issue 2, Apr. 2000: [cit. 2010-04-29]. Dostupné z: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=8&hid=12&sid=b3680433-39ae-4a0b-b0ab-e3eb3cac53b5%40sessionmgr14>>.

GEDLU, Mesfin. *Subsaharská Afrika: Problémy demokracie, nacionalismu a mezinárodních vztahů*. Ústav mezinárodních vztahů. Praha 1998. ISBN 80-85864-42-8.

GILL, Bates; REILLY, James [online]. *The Tenuous Hold of China Inc. in Africa*. Washington Quarterly. Vol. 30, Issue 3, Summer 2007: [cit. 2010-07-22]. Dostupné z: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&hid=13&sid=6923bc21-7696-4bd0-886b-6ff51b8ad00d%40sessionmgr114>>.

GLADE, William [online]. *Issues in the Genesis and Organization of Cultural Diplomacy: A Brief Critical History*. Journal of Arts Management, Law & Society. Vol. 39, Issue 4, Winter 2010: [cit. 2010-07-17]. Dostupné z: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=6&hid=10&sid=793cdbe0-8410-4b74-a9b1-20b2d4655ffe%40sessionmgr13>>.

HOFSTEDT, Todd A. [online]. *China in Africa*. Naval War College Review, Vol. 62, Issue 3, 2009: [cit. 2010-04-22]. Dostupné z: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=7&hid=12&sid=b3680433-39ae-4a0b-b0ab-e3eb3cac53b5%40sessionmgr14>>.

CHENG, Joseph Y. S.; HUANGAO Shi [online]. *China's African Policy in the Post-Cold War Era*. Journal of Contemporary Asia. Vol. 39, Feb. 2009: [cit. 2010-04-23]. Dostupné z: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=9&hid=7&sid=8892309a-116e-444c-944b-0a12c6a0cb22%40sessionmgr10>>.

CHINA-AFRICA DEVELOPMENT FUND [online]. *The Company Overview*. 2007: [cit. 2010-04-19]. Dostupné z: <<http://www.cadfund.com/en/Column.asp?ColumnId=43>>.

KENNEDY, David M. [online]. *What Would Wilson Do?* Atlantic Monthly. Vol. 305, Issue 1, Jan/Feb. 2010: [cit. 2010-07-16]. Dostupné z: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&hid=104&sid=2557ff38-467e-4242-a932-1a4544d56da8%40sessionmgr111>>.

KUBEŠ, Zdeněk. *Dějiny Číny: Od nejstarších dob do současnosti*. Svoboda. Praha 1978.

KUBEŠOVÁ, Marcela. *Vývoj základních ideově politických tendencí v KS Číny*. Buletin. Praha 1985.

LARKIN, Bruce D. *China in Africa 1949-1970: The foreign policy of the people's republic of China*. The Regents of the University of California. University of California Press. 1971.

LEGWAILA, Joseph L [online]. *Briefing to the UN Secretariat African Group on the Beijing Summit of the Forum on China-Africa Cooperation*. 2006: [cit. 2010-04-26]. Dostupné z: <<http://www.un.org/africa/osaa/speeches/Briefing%20on%20China%20Africa%20Union%2020%20November%2006.pdf>>.

LINDNER, Tomáš. *Čekání na období dešťů. Zambijská mozaika*. Doplněk. Brno 2008. ISBN 978-80-7239-222-3.

MUEKALIA, Domingos Jardo [online]. *Africa and China's strategic partnership*. African Security Review. Vol. 13, Issue 1, 2004: [cit. 2010-07-26]. Dostupné z: <<http://www.iss.co.za/pubs/ASR/13No1/F1.pdf>>.

PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie*. Plzeň 2008. ISBN 978-80-7380-125-0.

POKŠTEFL, Josef. *Co je diplomacie: Abeceda mezinárodních vztahů*. Praha 1966.

PONSATÍ, Clara [online]. *Economic diplomacy*. 2004: [cit. 2010-07-16]. Dostupné z: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=15&hid=110&sid=793cdbe0-8410-4b74-a9b1-20b2d4655ffe%40sessionmgr13>>.

PROGRAMME FOR CHINA-AFRICA COOPERATION IN ECONOMIC AND SOCIAL DEVELOPMENT [online]. *Forum on China/Africa Cooperation*. 2000: [cit. 2010-04-11]. Dostupné z: <<http://www.focac.org/eng/zyzl/hywj/t157834.htm>>.

THE NEW PARTNERSHIP FOR AFRICA'S DEVELOPMENT [online]. *About NEPAD*. 2001: [cit. 2010-04-17]. Dostupné z: <http://www.nepad.org/AboutNepad/sector_id/7/lang/en>.

UCHE, Ofofiele [online]. *IreTrade, Aid and Human Rights: China's Africa Policy in Perspective*. *Journal of International Commercial Law & Technology*, Vol. 4, Issue 2, Apr. 2009: [cit. 2010-04-07]. Dostupné z: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&hid=7&sid=4b1478c7-c824-4a6a-8455-7dea2ae60f6f%40sessionmgr13>>.

SHARP, Paul [online]. *For Diplomacy: Representation and the Study of International Relations*. *International Studies Review*, Vol. 1, No. 1, Spring 1999. [cit. 2010-04-10]. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/pdfplus/3186365.pdf>>.

SCHMIDT, Johannes Dragsbaek [online]. *China's Soft Power Diplomacy in Southeast Asia*. *Copenhagen Journal of Asian Studies*. Vol. 26, Issue 1, 2008: [cit. 2010-07-26]. Dostupné z: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&hid=15&sid=d864bd06-e14d-4552-a760-8c54fed79967%40sessionmgr4>>.

SPECIAL UNIT FOR SOUTH-SOUTH COOPERATION [online]. *Welcome*. 1978: [cit. 2010-04-19]. Dostupné z: <<http://ssc.undp.org/>>.

WOBSE, Anna-Katharina [online]. *Oil on Troubled Waters? Environmental Diplomacy in the League of Nations*. Vol. 32, Issue 4, Sep. 2008: [cit. 2010-07-16]. Dostupné z: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=9&hid=10&sid=793cdbe0-8410-4b74-a9b1-20b2d4655ffe%40sessionmgr13>>.

YIHUANG, Zhou. *China's Diplomacy*. China Intercontinental Press. 2004. ISBN 7-5085-0627-8.

ZHENGANG, Ma [online]. *30 Years of China's Diplomacy*. Beijing Review, Vol. 51, Issue 52, 2008. 2008: [cit. 2010-04-29]. Dostupné z: <<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=7&hid=7&sid=8892309a-116e-444c-944b-0a12c6a0cb22%40sessionmgr10>>.